

RØDE FANE

Nr. 5-88, Kr. 34,-

Tidsskrift for k

Under masken:

Statlig
rasisme

Klipp & kommentar

DAGBOK FRA FENGSELET

det er sprinkler mellom meg & luften utenfor / himmelen er amputert av en høy mur
rissle rassle / det skrangler hele tiden nøkler i en kjetting / det henger flere fete klyser med nøkler i en kjetting / festet til bukselinningen til hver enkelt betjent

hver gang de beveger seg / det gjør de svært ofte så rassler & rissler det

det er en luke i den tunge metall døra som fører inn til celle nr. 903

903 er hjemmet mitt de neste 480 timer

Forfatter er Kari Evensen som ble dømt til 20 dagers fengsel i 1985 etter oppviglerparagrafen. Hun delte ut løpesedler til soldater utenfor en militærforlegning skriver tidsskriftet «FOLK & RØVERE» i oktoberutgava.

Vi innrømmer åpent at mange av våre abonnenters økende diktproduksjon har ansporet oss.

OPPOSISJONEN I BURMA

Det var helt tilfeldig at 43-årige Aung San Suu Kyi

framsto som en ledende opposisjonspolitiker. Hun er datter av Aung San — en gammel nasjonalhelt, og befant seg temmelig plutselig i begivenhetenes sentrum, skriver Asiaweek.

Hun mener at opposisjonen var såpass desorganisert ved den militære maktovertakelsen fordi den startet som en virkelig folkelig bevegelse som en ikke bare kunne gå inn å lede. Suu Kyi har stor tro på at opposisjonen kan styrkes og enheten utvikles.

HVORDAN JEG BLEV SÅ FLINK

PETER WESSEL
ZAPFFE

HVORDAN JEG BLEV SÅ FLINK

«De såkalte norsk-timer i gymnasiet begynte med denne hilsen fra læreren: — La meg like godt si det straks. Dere skal ikke prøve å imponere meg. For jeg har vasset i pøbel i tyve år». Slik begynner Peter Wessel Zapffe sin bok «Hvordan

jeg blev så flink». Det følgende linjer er sterkt identitetskapende, enten leseren sleit seg gjennom gymnasiet, eller trenger ytterligere overbygning for å belegge det korrekte i å bryte.

«Den almindelige ødelæggelse av iver og arbeidskraft bredte seg i de fleste fag. Hvad sier man til en historietime, som læreren innledet med disse ord mens han åpnet og lukket døren — Pettersen, begynd der hvor det står Ludvig stod snørt i valgets bånd.»

DEMAGOGISK FORSVARSDEBATT

ARMÉNYTT

AKTUELL INFORMATION • ÅRG 39 • NR 4/88

Våre alliertes vennskapelige operasjoner i Nord-Norge er nylig avsluttet, men vi skal la ødelagte jorder og fyndige uttalelser som betoner USAs behov for å gjøre Nordsjøen til slagmark ligge. Men heller gå til det nøytrale Sverige.

Forsvarssjef Bengt Gustavsson i Sverige krevde fredag 14. oktober en økning på forsvarsutgiftene på tre prosent. ARMÉNYTT som utgis av Armestaben og som konstaterer at en må hindre at en angriper får fast fot på svensk mark. Det innebærer en kraftsamling til forsvar ved

grenser og kyster. Dette kan naturligvis innebære visse risikoer for å misslykkes. Prinsipielt sett må det likevel sies å være bedre at «ikke med sikkerhet kunne forsvare hele landet, eller med sikkerhet ikke forsvare hele landet». Er dette ansats til en ny stor logikkdebatt?

BARE ETT PROBLEM

The Economist

PARIS VERSUS THE CITY
SHRINKING NADA
DEATH OF JEDMAN
DOLLARS BEHIND WALL

«The Economist» minner om at en virkelig omstrukturering av Sovjet vil ta lang tid, og at det meste Gorbatsjov kan håpe på er at de tiltaka han bestemmer blir fulgt opp over noen tiårs perioder. Problemet er sjølsagt partiet sjøl, skriver tidsskriftet. Skal perestroikaen virkelig fungere, må folk få makt. De lokale partikadrene må holde fingra borte fra den daglige driften i industrien og lokalstyrene på tvers av partiet bør gjennomføres. Dersom Gorbatsjov klarer å skape et pluralistisk og desentralisert Sovjetunionen, da får vi et samfunn verden kan leve med, konkluderer The Economist.

RØDE FANE

INNHOOLD

Klipp og kommentar	s.2
Innhold	s.3
LEDER:	
Folkeavrøysting?	s.4
RASISME:	
Maskerader, av Guri Larsen	s.6
Den nasjonalistiske faren, av Anne Cathrine Fuglem	s.11
Europa stenger grenser, av Guri Larsen	s.14
Manzoor, av Tor Obrestad	s.20
Immigrant, av Nirmal Brahmachari	s.21
Ikke til Salgs, av Nita Kapoor	s.22
VALG:	
Regnbuealliansen, av Aksel Nærstad	s.27
Islands varmeste kilde, av Helga Moss	s.32
KJØNN & KLASSE:	
Kjønnsbevissthet og klassebevissthet, av Kjersti Ericsson	s.37
Patriarkatets opprinnelse, av Helga Moss	s.43
DEBATT:	
Fargerikt fellesskap, av Guri Larsen	s.48
Stalin og økologi, av Anker Holm	s.49
NYHETER OG SYNSPUNKTER:	
Homeopati på dypt vann, av Jon Sandvik	s.50
AKP's arbeiderkonferanse, av Trond Christoffersen	s.51

MASKERADER

Statens innvandringspolitikk har vært en serie maskerader. Guri Larsen peker på realitetene bak de fine formuleringene.

SIDE 6

VALG

Er det mulig med breie enhetslister på venstresida ved valget 1989?

Helga Moss har møtt en representant for det islandske kvinnepartiet, mens Aksel Nærstad presenterer en analyse av grunnlaget for enhetslister.

SIDE 27 OG 32

KJØNN & KLASSE

Mary O'Brien presenteres i Røde Fanes miniserie «Kuriositeter i marxistisk/feministisk teori». Helga Moss er artikkelforfatter.

SIDE 43

RØDE FANE

Utgitt av
Arbeidernes kommunistparti
(marxist-leninistene)

Nr. 5 — 1988 — 17. årg.
ABONNEMENT: 180 kr pr. år.

Bestill fra:
Røde Fane,
Gøteborggata 8
0566 Oslo 5

ISSN 0332-7892

Adresse redaksjonen:
Gøteborggata 8
0566 Oslo 5
Postgiro nr. 2 20 84 78
Telefon: 02 / 384250

Redaktør og ansvarlig utgiver:
Trond Christoffersen

Trykt hos A/S Reprografisk
industri

FOLKEAVRØYSTING?

Folkeavrøysting for eller mot innvandring. Dette framlegget frå Carl I Hagen er det tydelagaste rasistiske uttrykket frå Framstegspartiet til nå. At partiet ikkje sjølv veit konkret kva dei meiner folket skal svare ja eller nei på, seier sitt.

■ ■ Kva tjener eit slikt utspel? Diskusjonen fokuserer kring for eller mot folkeavrøysting, for eller mot innvandring. Dette skjer i ei tid der Hagen aner tilbakegang, men like viktig: utspelet kjem rett i forkant av at forslag til statsbudsjett vert framlagt. Eit budsjett vi veit presen-

terer dei grovaste åtak på folks levekår hittil.

■ ■ Nokon tjener på ei avsporing av debatten om statsbudsjettet.

■ ■ Etter andre verdskrigen styrte borgarskapet lenge i økonomisk medgang. Det gav rom for reformar og kapitalisme med eit venleg ansikt. Men når krisa har gått på profitten laus i nokre år, kjem ein hardare røyndom fram.

■ ■ Sosialdemokratane forlet dei tradisjonelle verdiane sine. Arbeidarpartiet freister å løyse same problem i Noreg som Margaret Thatcher i Storbritannia. Mange kan ikkje lenger føle seg trygge på framtida. I slike tider har vi erfaring for at fascismen veks fram.

■ ■ Om facismen som ideologi, eller mangel på slik kan seiast mykje. Desto viktigare er det å sjå på kva uttrykk den har og kvifor den oppstår. I Europa har vi grelle døme frå historie og nåtid. Å setje grupper opp mot kvarandre for å tilsøre røynda er essensielt.

■ ■ Carl I Hagen vil at vi skal diskutere folkeavrøysting for eller mot innvandring når statsbudsjettet presenterast. Slik kan han samle folk sine frustrasjonar kring kvardagen og rette dei mot svarte. Alt er pakka inn i ein ideologi om at folkets røst må tale. Nei til byråkrativel-

de.

■ ■ Nokre vil stille spørsmålet om kor vidt ein i kampen mot rasisme skal konsentrere skytset mot ekstreme høgrekrefter eller mot sosialdemokratiet som bærer av

den statlege rasismen.

■ ■ Folkebevegelsen mot innvandring, terroraksjonane mot svarte og Hagens forslag på eine sida. På andre sida, ny utlendingelov, politimyndigheita sine metodar. Som Kåre Willoch sa då han gjekk ut mot folkeavrøysting: «Jeg tror ikke folk er klar over hvilken restriktiv innvandringspolitikk vi har.»

■ ■ Mange av oss, også innvandrara, når dei først har fått opphald, har det relativt bra i sosialdemokratiske Norge sett i lys av verda utanfor. I alle fall vil vi få det

værre under veksande fascisme som all røyndom viser gjev seg utslag i ekstrem undertrykking og valdshandlingar.

■ ■ Dette kan leie til konklusjonen at vi må konsentrere kreftene mot fascistiske tendensar framfor sosialdemokratiets regulerte rasisme. Vi vil hevde at kampen må først på begge frontar. Framveksten av åpne rasistiske strømnigar, bør også inspirere oss til å skjerpe kampen mot den statlige rasismen. Legg vi denne til side som ein «snillare» rasisme, har den gryande fascismen allereie vore til stor nytte for makta.

■ ■ Vi må ikkje gløyme kvifor fascismen oppstår. Kvifor kjem folkeavrøystingsforslaget til Framstegspartiet samtidig som staten skal proklamere sitt krisebudsjett?

■ ■ Vi må sjå rasisme og fascisme i samanheng med klassekamp. Fascismen veks i harde tider og den kan

bli nyttig og viktig for borgarskapet, uavhengig av om det er eit sosialdemokratisk parti som representerer makthavarane eller ikkje.

■ ■ Om vi ser dette klart nok blir kanskje utgangspunktet for diskusjonen om korleis vi skal drive den antirasistiske kampen noko annarleis.

■ ■ Vår politikk må ta utgangspunkt i kvardagen til folk og dei angrepa dei møter der. Utfrå dette må vi mobilisere folk uansett humanistisk, religiøst eller revolusjonært utgangspunkt.

L'ILLUSTRATION

SAMEDI 27 MAI 1899

57e Année. — N° 2365.

Prix du numéro : 75 centimes.

Gallieni

MADAGASCAR.

Le général Gallieni en Madagascar.

D'après une photographie instantanée de l'armée française.

RASISME

Statlig rasisme eller

INNVAANDRINGS- POLITIKKENS MASKERADE

Myndighetenes innvandringspolitikk har gjennomgått store forandringer de siste 10årene, men hele tiden har folk fra 3.de verden blitt behandlet som annenrangs borgere. Bare forkledningene har skiftet.

Av Guri Larsen

Statlig rasisme eller innvandringspolitikkens maskerade

Statlig rasisme handler ikke bare om utestengning av svarte innvandrere — om at rasisme er gjort til nasjonal politikk gjennom lover, regler og praksis som på en systematisk måte diskriminerer og utestenger svarte fra Norge. Den andre siden av statlig rasisme er den undertrykkingen som ikke-norske folkegrupper utsettes for i landet. Denne spesielle formen for undertrykking gjøres på to hovedmåter, som tilsynelatende står i et motsetningsforhold: På den ene siden legges det opp til en politikk for å fornorske ikke-norske folkegrupper. Og på den andre siden begrenses rettighetene deres, og dermed mulighetene deres til å få posisjoner og øve innflytelse innenfor norske samfunnsmessige sammenhenger. Men sammenhengen er der. Ikke-norske folkegrupper skal bli norske — men norske *uten* samme rettigheter som andre norske, norske på bunnen av det norske samfunn.

Jeg tror det er lettere å gripe fatt i grunnlaget til den statlige rasismen dersom de to sidene av den sees i sammenheng. Utestengning og fornorsking er nøye knyttet sammen, det er to sider av samme politikk, og utgjør tilsammen statlig rasisme. Men den statlige rasismen trer ikke åpent fram. Myndighetene gjør forsøk på å dekke over, skjule med passende pene ord det politikken egentlig dreier seg om.

Innvandringspolitikk og maskerade, begge deler friområder for å ta i bruk utledninger og masker, dekke over virkeligheten eller forvrengte den. Pirker vi på utledningen, fjerner noen plagg, får vi kanskje øye på det som skal skjules: politisk misnøye, undertrykking og diskriminering.

Men myndighetene i Norge har ikke alltid gjemt politikken bak masker. Tidligere stod innvandringspolitikken fram i all sin nakne grellhet. Alle skjønte hva det hele dreide seg om: Jøder og jesuitter, tatere og sigøynere, samer og kvæner ble hver på sin måte stemplet som mindreverdige. De av dem som kom utenfra ble nektet adgang til landet. De andre, som allerede bodde her,

skulle bli norske. Politikken trengte ingen utledning. På den tiden var det allment godtatt at norsk er best. Oppfatningen om enkelte rasers overlegenhet over andre, kunne fortsatt brukes. Og det var mulig å hevde at «fremmede» folkegrupper utgjør en trussel mot samfunnsstabiliteten. Helt til samene begynte å protestere, og aktivt tok opp kampen mot myndighetene. De protesterte mot den århundrelange fornorskingspolitikken og de ville ha anerkjennelse som urbefolkning.

Myndighetene ga etter — i ord. Fornorskingspolitikken ble offisielt tatt avstand fra i 1950-60 årene. Og da den gamle fremmedloven fra 1927 ble erstattet med ny lov i 1956 ble også alle direkte diskriminerende bestemmelser og begrunnelser luket bort. Ingen folkegrupper var lenger mindreverdige i den norske befolkningen.

Innvandrere skulle nok få beholde kulturen sin. Men særtiltak eksporterte kulturen til små kulturelle lommer — noe vi kunne være tilskuere til.

Utkledning nr. 1: kultur

Men hvordan kan samme diskriminerende praksis fortsette når en uttalt diskriminerende politikk ikke lenger er politisk gangbar? Problemet meldte seg i begynnelsen av 1970-årene. Den liberale innvandringspolitikken som ble ført i 1960-årene kunne ikke lenger gjelde etter at det kom 700 menn fra Pakistan våren-70. Nye og skjerpede regler ble raskt innført. Spørsmålet var hvordan det skulle rettferdiggjøres.

Det fantes løsninger. Maskeraden gjorde fra da av sitt inntog i norsk innvandringspolitikk. Myndighetene tok i bruk masker og utledninger, og har siden da gjort flittig bruk av dem.

Når ingen lenger er mindreverdige, kan de jo være forskjellig fra norske, de kan være «fremmede». Pakistanerne kom fra «fjerne» land med en «frem-

med» kultur. Det går en grense for hvor mange «fremmede» det norske samfunn kan «tåle» uten at det oppstår sosial uro og konflikter, sa myndighetene i 1970-årene. Derfor ble grensene etterhvert stengt for «fremmede» som kom på den tiden, arbeidsinnvandrere fra den 3.verden. Innvandringsstoppen slo ned bommen effektivt i 1975.

Kulturargumentene som ble brukt for å stenge ute, ble også gjort til politikk overfor de som var fast bosatt i landet. Målsettinga fra 1970-åra og fram til i dag var det flerkulturelle samfunn. Utgangspunktet var at de som hadde en annen kultur enn den norske skulle ha mulighet til å leve på sin måte, utvikle sin kultur, og stå fritt til å velge den tilknytningen de ønsket til det norske samfunn. Reell likestilling mellom ulike folkegrupper og kulturer og like rettigheter var hovedpillarene i den politikken.

Mens ulikhet i kultur slo negativt ut for de som ønsket å komme til landet, ble det brukt positivt overfor de få heldige som bodde her. Et paradoks? Hvordan kan forskjeller både være skummelt og bra? Det viste seg etterhvert at det var skummelt det var. Utestengningsargumentet — at kulturforskjeller betyr konflikt, satte premisser for hvordan kulturpolitikken internt i landet skulle oppfattes.

Både det norske samfunn og innvandrernes kultur ble oppfattet som noe statisk og uforanderlig. Det norske samfunn, fellesskapssamfunnet, var gitt. Innvandrernes kultur ble sett på som noe personlig, som hadde med «bevaring av identitet» å gjøre. Innvandrere skulle nok få beholde kulturen sin. Men særtiltak eksporterte kulturen til små kulturelle lommer som handlet om mat, dans, ulike kulturarrangementer, noe vi kan være tilskuere til. Valg av tilknytning til *samfunnet* ble omgjort til et valg mellom kulturelle bantustan eller ingen kulturstøtte. Vegger ble bygget opp mellom innvandrernes kultur og resten av samfunnet. Samfunnet trengte ikke ta hensyn til at befolkningen nå består av ulike folkegrupper, med ulike interesser og levemåter. Forskjellige kulturer er ikke noe som fører til gjensidige påvirkninger, som frambringer noe nytt

RASISME

— fører til strukturelle endringer i samfunnet eller forrykker eksisterende maktforhold. Innvandrernes kultur ble sett på som «inntrengerkultur», som et problem, årsaken til konflikter. Kulturpolitikken hadde i seg restene fra fornorskingspolitikken — bare mindre synlig, godt utkledd. Konflikter som ikke kan eksporteres, enten til kulturelle bantustan eller ut av landet, kan løses ved å oppheve dem, ved å fjerne forskjellene. Innvandrere, de som har kommet utenfra, er de som må forandres, bli lik oss, bli norske.

Kulturpolitikken passet bra. Den kunne brukes både til å legitimere adgangsnekt av «fremmede», og til å dekke over en fornorskingspraksis, en undertrykking av ikke-norske folkegrupper. Men alle ting har som kjent to sider. Slik også med kulturpolitikken. Ikke bare fornorsking var innebygget i den, den hadde også spirene i seg til minoritetspolitiske strategier. Tross alt handlet politikken om at ikke-norske folkegrupper skulle ha muligheter til å leve på sin måte — at det skulle være likestilling mellom alle folkegrupper. Minoritetspolitikk ble drøftet i departementene i lange baner, meterlange notater ble skrevet om hvordan særomsorgen setter merkelapper på innvandrere og isolerer dem fra samfunnet, og om hvordan samfunnet må endre seg for å kunne bli flerkulturellt.

Det var mulig, tror jeg, fordi politikerne ikke var opptatt av innvandringspolitikk på den tiden. Grensene var allerede stengt for arbeidsinnvandrere fra den 3.verden, og flyktninger (de myndighetene nå kaller asylsøkere) hadde enda ikke begynt å komme i noe særlig antall. Byråkratiet kunne sitte i fred og ro og utvikle prinsipper og målsetninger for en minoritetspolitikk, langt borte fra det politiske system. Men *det* gjorde samtidig at det aldri fikk noen betydning i praksis.

I den grad det fikk betydning — var det negativt. For innvandrerne. Byråkratiet fikk et forsprang. Innvandrere kom jo utenfra, uten erfaringer med det norske system og politikk, og med lite makt og få muligheter til å få gjennomslag for sine interesser og sitt syn. Politikken lå jo dessuten der, ferdig servert til nye som kom.

Når det politiske system ikke var opptatt av innvandringspolitikken, kom det heller ikke noe særlig press derfra om endringer. Byråkratiet kunne tilrane seg definisjonene, og fikk omtrent hegemoniet på hvordan innvandring og innvandrere skulle oppfattes. Byråkratiet fikk en dobbeltrolle eller tok den selv. Innvandrerssekretariatet/ seksjonen i Kommunal og arbeidsdepartementet (KAD) så på seg selv som en interesseorganisasjon for innvandrere. Tiltak ble formet ut «til beste for innvandrere».

Samtidig var sekretariatet/ seksjonen en del av statsforvaltningen, og dermed et sekretariat for regjeringa. I rollen som interesseorganisasjon ble ideelle mål og prinsipper utformet som regjeringas sekretariat ikke hadde muligheter til å realisere. Eller der ideelle mål har blitt forsøkt satt ut i livet, har praksis kommet helt på ville veier.

Byråkratiet kunne tilrane seg definisjonene, og fikk omtrent hegemoni på hvordan innvandring og innvandrere skulle oppfattes.

Et eksempel på dette kan hentes fra den anti-rasistiske kampen. For også i byråkratiet blir rasisme sett på som en vederstyggelighet som må bekjempes. «Interesseorganisasjonen» i KAD ønsket å delta i denne kampen på innvandrernes side. Spørsmålet var bare hvordan det kunne la seg gjøre som regjeringas sekretariat så lenge rasismen er innebygget i dens egne lover og regler. Det var en løsning på dilemmaet. Rasisme ble sett på som fordommer hos enkeltpersoner. Svaret ble informasjon og holdningsendring. Anti-rasistisk arbeid er å endre folks holdninger. Byråkratiet kan planlegge og finansiere informasjons- og holdningskampanjer. Innvandrere og andre kan ha sin oppfatning om hva rasisme er — at det er den statlige rasismen som rettferdiggjør rasisme på andre områder. Det er vanskeligere å få gjennomslag for et slikt syn på rasisme, så lenge staten har bestemt hva det er, og har gjort anti-rasisme til sin sak. Staten er ikledd velvillighet og går fri fra kritikk ved å skyve ansvaret for rasismen over på deg og meg. Konflikten mellom de to rollene i KAD, «interesseorganisasjonen» og regjeringas sekretariat, fant også sin løsning. Dobbeltheten ble opphevd og innvandrerravdelinga har funnet sin plass i byråkratiet, den har blitt «forvaltningsmessig».

Men politikken har likevel blitt sterkt kritisert — mange har vært med på å

Målsetninga fra 1970åra og fram til i dag var det flerkulturelle samfunn.

FOTO: TORILL STORVESTRE

RASISME

påpeke dobbeltheter og fjerne kulturutklødninger, plagg for plagg. Både gapet mellom ideelle mål og prinsipper og fornorskingspraksisen, og den nyrasistiske ideologien — at kulturforskjeller med nødvendighet fører til sosiale konflikter har blitt kritisert, avslørt og punktert. Nyrasistiske begrunnelser er ikke lenger gangbare — de kunne ikke lenger brukes av staten. De måtte erstattes.

Utkledning nr.2: velferd

Etter at det begynte å komme flere flyktninger til landet for ca. 2 år siden, ble innvandringspolitikken igjen satt på den politiske dagsorden. Politikken ble viktig igjen. På samme måte som på begynnelsen av 1970-tallet var ankomsten av nye grupper fra den 3.verden den direkte foranledning til at myndighetene utarbeidet nye restriktive bestemmelser. Og nye rettferdiggjøringer måtte lages.

Den nye utlendingsloven har bestemmelser som betyr en ytterligere innstramming i forhold til det opprinnelige lovforslaget i «Fremmedlovutvalgets innstilling» fra 198*. Og den nye stortingsmeldingen om innvandringspolitikk, som skal stortingsbehandles nå i høst, betyr en enda ytterligere innstramming. Grensene skal tettes mest mulig igjen der hvor det fortsatt kunne være åpninger for de som kommer nå, flyktningene.

Målet som nå settes for norsk flyktningepolitikk er å få ned antallet «asylsøkere» ved å begrense innvilgelser av opphold på humanitært grunnlag. Og innvandringsstopps karakter av midlertidighet skal nå fjernes ved at dens bestemmelser integreres i forskriftene til utlendingsloven. Det hendige skillet mellom faglært og ufaglært arbeidskraft, som dekker over at det er svarte som er uønsket i Norge, skal opprettholdes. Men med nye begrunnelser. Økonomiske hensyn gjør det nødvendig å tillate innvandring og kortvarig arbeidsvandring av faglært arbeidskraft, mens samfunnsmessige hensyn derimot gjør det nødvendig å nekte ufaglærte adgang.

Mens myndighetene tidligere stod overfor et dilemma på den måten at kul-

turen til innvandrere bosatt i landet ble omtalt positivt, men negativt når det dreide seg om å stoppe innvandringen til landet, er nå dette dilemmaet løst ved at kulturargumentene er fjernet fra politikken som helhet. De er nå erstattet med argumenter hentet fra sosialdemokratisk tenkning og ideologi. Utestengningspolitikken begrunnes nå med at siden alle som kommer til landet, skal ha samme rett til velferdsgoder som den norske befolkningen, kan ikke flere komme enn det velferden gir rom for. Og det kan ikke være flere enn de ytterst få som er de «virkelige» flyktningene. På tilsvarende måte med politikken overfor ikke-norske folkegrupper som bor i landet. Det tidligere målet om det «flerkulturelle samfunn» er nå fjernet og erstattet med «det solidariske velferdssamfunn». Det tidligere likestillingsprinsippet mellom ulike folkegrupper og kulturer er nå fjernet og omgjort til «mest mulig likestilling mellom innvandrere og nordmenn». Ikke full likestilling, men bare mest mulig. Ikke likestilling mellom ulike folkegrupper og kulturer, men mellom alle *enkeltpersonene* i befolkningen som helhet. Ikke-norske folkegrupper løsrives dermed fra sin sosiale og kulturelle tilhørighet og sammenheng — de innlemmes i den norske befolkningen.

Det tidligere prinsippet om like rettigheter for alle folkegrupper, er på samme måte nå fjernet og omgjort til at innvandrere så langt det er mulig skal ha samme muligheter, rettigheter og plikter som resten av befolkningen. Ikke like rettigheter lenger — bare «så langt det er mulig».

Det tidligere valgfrihetsprinsippet — at ikke-norske folkegrupper selv kunne få velge tilknytning til det norske samfunn, og at spesielle tiltak skulle iverksettes deres særegne interesser og ønsker, er nå fjernet og erstattet med noe som er en selvfølge: innvandrere og deres kultur skal møtes med respekt og toleranse, og spesielle tiltak begrunnes nå med at «ulikheter i individuelle forutsetninger og levekår» må utjevnes.

Når respekt og toleranse og bedring av levekår løftes fram og opphøyes til prinsipper i innvandringspolitikken, blir ikke det selvsagt lenger selvsagt overfor innvandrere. Har det kanskje vært aktuelt i kvinnepolitikken å innføre som et prinsipp at det skal vises respekt og toleranse overfor oss kvinner? På denne måten skapes det også et inntrykk av at innvandrere er svake grupper, så svake at myndighetene finner det nødvendig å fortelle oss at vi må respektere og tolerere dem. Det hele er ganske snedig. På den måten slipper det norske samfunn lett fra det — vi slipper å ta stilling til *hva* det må bety for samfunnet at det nå er bosatt ulike folkegrupper her. Vi slipper å forme ut en politikk for hvilke samfunnsmessige endringer det må føre til.

Noen ord har blitt tabu i staten og i offentlige dokumenter. Betegnelse minoritet og majoritet er luket bort i den siste stortingsmeldingen. Det skal ikke engang framgå lenger at det dreier seg om ulike folkegrupper og at norske utgjør flertallet og har det kulturelle og politiske hegemoniet. Ikke-norske folkegrupper er nå gjort til enkeltpersoner

Kulturpolitikken kunne også brukes til å legitimere adgangsnekt av fremmede og til å dekke over en fornorskingspraksis.

FOTO: LEIF GABRIELSEN

RASISME

i en ensartet befolkning. Det understrekes også i stortingsmeldingen at samarbeidet mellom alle enkeltpersonene i befolkningen som helhet må baseres på felles interesser. Det som tidligere hadde spirene i seg til å kunne bli en rettighetspolitikk for ikke-norske folkegrupper er nå luket bort og omgjort til en velferdspolitikk med utgangspunkt i enkeltpersoners levekår og med grunnlag i en ensartet befolkning med felles interesser.

Det beste som kan sies om denne politikken, er at den er en innrømmelse av hvordan det hele tiden har vært i praksis. Ikke-norske folkegrupper har aldri hatt samme rettigheter som norske. Stemmeretten er bare et eksempel. Utlendingsloven begrenser ytterligere demokratiske rettigheter til de som velger å beholde sitt hjemlands statsborgerskap. Uansett hvor lenge de har bodd her i landet, kan de risikere å bli utvist av såkalt «tvingende samfunnsmessige hensyn.»

Ikke-norske folkegrupper har hele tiden støtt på hindringer i det norske samfunn. De har hele tiden vært utsatt for et fornorskingspress. De har hele tiden blitt tvunget til å tilpasse seg det norske for å bli godtatt. Kulturen deres har alltid bare vært sett på som bra så lenge den er utplassert til kulturelle bantustaner.

Men i stedet for å legge opp til tiltak som kan realisere de tidligere minoritetspolitiske mål, går myndighetene nå motsatt vei: politikken tilpasses fornorskingspraksisen.

Minoritetspolitisk tenkning i offentlig forvaltning har bare vært et kort intermesso i norsk historie: utviklet på et tidspunkt da grensene for svarte arbeidsinnvandrere var stengt, og før flyktninger fra den 3. verden begynte å komme hit i et større antall enn tidligere. Et kort intermesso som aldri fikk betydning for praksis. Men som på sin måte er med på å fortelle hva det hele egentlig dreier seg om: fornorsking og rasistisk undertrykking.

Utestenging og fornorsking — to sider av samme politikk.

Velferd og økonomi har nå erstattet kul-

turargumentene i tidligere offentlige dokumenter om innvandringspolitikken, og brukes nå som rettferdiggjøring og maskering for begge sidene av politikken. Velferdsargumentene er vel egnede utledninger og masker som på en tilforlatelig måte dekker over det po-

Når respekt og toleranse og bedring av levekår løftes fram og opphøyes til prinsipper i innvandringspolitikken, blir ikke det selvsagte lenger selvsagt overfor innvandrere.

litikken hele tiden har handlet om: utestenging av «fremmede» folkegrupper og fornorsking av de som bor i landet. Når politikken overfor ikke-norske folkegrupper i landet er gjort til et spørsmål om velferdsgoder, så kan også velferdsargumentene brukes for å rettferdiggjøre utestenging. Økonomisk innstramming og hensynet til norsk økonomi er lett salgbare argumenter i dag. Vi kan ikke dele velferden med andre (bare med de mest «verdige»), gjør vi det blir det mindre på oss selv, forteller myndighetene oss på denne måten. Splitt og hersk har blitt gjort til innvandringspolitisk teknikk: «ekte» flyktninger settes opp mot «falske» flyktninger, flyktninger mot innvandrere og norske mot alle ikke-norske.

Fornorsking og utestengning framtrer nå som en helhetlig politikk — luket fri for tidligere dilemmaer og tidligere motsetninger. To sider av statlig rasisme, som hånd i hanske. Erklærte målsetninger så lenge det var godt gjort, helt fram til 50-60 årene. Kulturutledninger så lenge det gikk, som i 1970-årene. I dag passer det best med maskeringer hentet fra sosialdemokratisk ideologi.

Men politikken har vært den samme hele tiden. Det er bare rettferdiggjøringene som har skiftet alt etter hva som er mulig å få en opinion til å godta.

Men hvorfor er det slik? Hvorfor har

norge alltid ført en rasistisk innvandringspolitikk? Jeg tror det har å gjøre med en forestilling om at nasjonalstaten ideelt sett bør bestå av en mest mulig ensartet befolkning; kulturelt, sosialt og politisk. Ikke-norske folkegrupper blir oppfattet som «fremmede» og som en trussel mot fellesskapet. Det underliggende budskapet i den siste stortingsmeldingen er da også at det ikke kan komme flere innvandrere hit enn det norske samfunn kan absorbere, enn det fellesskapet kan tåle og håndtere, ikke flere enn det lar seg gjøre å innlemme i den norske befolkningen: gjøre lik oss norske.

Dersom det kommer flere og dersom de organiserte seg og tok opp kampen mot rasistisk undertrykking, mot norsk/hvitt hegemoni og for egne politiske og demokratiske rettigheter, kan de komme til å utgjøre en kraft som ikke lenger finner seg i å bli fornorsket. Og de kan komme til å utgjøre en kraft i en felles kamp med norske grupper mot eksisterende maktforhold i samfunnet.

Jo flere som bor her, jo vanskeligere kan det bli for myndighetene å holde kontrollen, vanskeligere å få dem til å tilpasse seg det norske og eksisterende maktforhold. Det kan bli vanskeligere å holde fast på en samfunnsutvikling som forutsetter felles interesser, som forutsetter brei politisk enighet om det myndighetene til enhver tid definerer som befolkningens og nasjonens beste. Kjersti Ericsson har tatt opp korporative trekk ved det norske samfunn i en annen sammenheng («To lover» Klassekampen, april 1988). Hun sier at «noe av det ideologiske grunnlaget for korporativismen er fornektning av klassemotsetningene — vi må alle streve sammen for nasjonens beste. I stedet for et samfunn der ulike krefter og interesser finner en slags balanse seg imellom, skal alle såkalte «særinteresser» bøyes inn under nasjonens felles mål. Styringssystemets oppgave er å gjøre nettopp dette.»

Særinteressene til ikke-norske folkegrupper, på samme måten som arbeiderklassens interesser, har ingen plass innenfor «nasjonens felles mål». Slike interesser må undertrykkes og tilsløres — ikke-norske folkegrupper må fornorskes eller stenges ute. ■

DEN NASJONALISTISKE FAREN

Kampen mot rasisme er en kamp også for hvite nordmenn. Den er en kamp for å forsvare de demokratiske rettighetene. Rød Ungdom vil ha en breiest mulig front mot den gryende fascismen i Norge.

Av Anne Cathrine Fuglem

Rasisme handler om imperialisme. Imperialistiske land må gå utover sine landegrenser for å konkurrere om maksimal profitt, men for å få til det trengs det oppslutning av arbeiderklassen. «Arbeiderklassen må få en forståelse som er den at vi er en nasjon, der alle både borgere og arbeiderklasse, vi har felles interesser, og vår nasjon skal ut i den store verden å konkurrere.»

Det nasjonale spørsmålet

Kommunister må ta alvorlig på borgerskapets økende nasjonalshowinisme. Denne ideologien har vært brukt før om kanskje i en anna form.

Under 2. verdenskrig ble nasjonalshowinismen brukt for å få oppslutning i arbeiderklassen, for at arbeidere over landegrensene skulle slåss mot hverandre, og for å få gjennomført enda hardere utbytting av arbeiderklassen i sitt eget land. Den tyske arbeiderklassen var på 20-tallet en av de best organiserte i hele verden. I løpet av 1929 - 1932 ble den tyske arbeiderklassen sin kamp-

RASISME

kraft knust ved at Hitler og nasjonalsosialistene fikk herredømme. Dette betydde ikke bare at 6 millioner jøder ble gassa ihjel, og at verden opplevde 10 år med blodig krig. Dette betydde også at den tyske arbeiderklassen måtte godta harde lønnsnedslag. I årene under fasistisk diktatur sank arbeidernes reallønninger med 10% til tross for at for at produksjonen hadde økt betraktelig. Overskuddet arbeiderklassen produserte gikk til å finansisere imperialismens blodigste utslag, verdenskrig.

Vi som er kommunister må ha et anna syn på nasjon, enn det borgerskapet har. Vi kan ikke være enige i at det er vi som er innafor en nasjon som har flest felles interesser. En sån påstand dekker over alt som har med klasser å gjøre, dekker over at det er borgerskapet som styrer verden og som lager dens elendighet.

En nasjon er verken rase eller et stammefellesskap. Den moderne italienske staten ble danna av romere, teutoner, etruskere, grekere, arabere, den franske nasjonen ble danna av gallere, romere, bretonere. En nasjon er altså hverken et rase eller stamme-fellesskap, men et fellesskap av mennesker som har vokst fram gjennom historia. De har som oftest felles språk, og de har et felles territorium, men det viktigste sædraget til en nasjon er at de har et felles økonomisk liv. Men det som er viktig her er at nasjoner ikke er noe statisk, som varer til evig tid. Det er det viktigste vi kan lære av historia. Videre så må vi greie å skille mellom nasjoner og stats-fellesskap. Sovjet og f.eks. Frankrike er stater, men det bor mange nasjoner der, et anna eksempel er Kina.

Borgerskapets nasjonalistiske politikk er en farlig vei å begi seg ut på for arbeiderklassen. Den drar oppmerksomheten bort fra spørsmål om klassekamp, og vender den til nasjonale spørsmål som er like for borgerskapet og arbeider-klassen.

Borgerskapet og nasjonalistpartiene har brukt det nasjonale spørsmålet til å få klassefred innafor nasjonen for den nasjoanle enigheten sin skyld, brukt det for utviding og eget territorium, ved å ta territorium og markedsandeler fra andre.

Rasisme fører til fascisme

Hva er fascisme og hvordan fører rasisme til fascisme, hvilke likhetstrekk er det? Svaret støvler, brune skjorter, taktfast masjering til hornorkester, forskjellige symboler skaper ikke fascisme. Folkelig fascisme som ikke er ved makta er samfunnsskritisk og opprørsk. Mussolinis italienske fascisme var i begynnelsen republikansk og anti-kirkelig, i Tyskland samlet nazistene inn penger til streikende arbeidere.

Den fasistiske massebevegelsen snakker om den samme virkeligheta som venstresida, men forklarer denne virkeligheten anderledes. Når sosialister og kommunister anklager kapitalistene, legger fasistene skylda på jøder, negre, utlendinger, frimurere, intelligensiaen, by-

råkratiet, mens de dyktige kapitalistene er ei skapende kraft og arbeiderens venn. Fascismen er en spesiell form for åpent terroristisk diktatur. Den må knuse arbeiderklassens fagorganisasjoner og andre demokratiske institusjoner.

Fascismen styres av en sammenslutning mellom de mektigste herrer og partier, man viker bort fra at folkevalgte organer skal ha stor makt. Nasjonalismen og fascisme har grunnleggende til felles at de ikke godtar klassekamp, uenigheter, motsigelse mellom arbeid og kapital. Derfor er fascisme en av de verste formene for undertrykking av arbeiderklassen under kapitalismen. Klassekamp og streik som våpen er ikke tillatt, og da har vi ikke mange midler for å få igjennom våre krav.

Både rasismen og fascismen legger i stor grad skylda på andre, svakere grupper. Det er ikke klasse-motsigelser som er representert ved bolighaier som er den viktigste grunnen til at arbeidsfolk ikke får bolig, men alle snylterne. For det andre: Både rasismen og fascismen har trekk som er udemokratiske. Den statlige rasismen i Norge gir ikke innvandrerne de samme demokratiske rettighetene, fascismen vil måtte innskrenke de demokratiske rettigheten for alle.

Men er det noe grunnlag for at fascismen skal vokse fram i Norge? Jeg mener det er det sjøl om jeg mener at verken FrP eller DNA er fasistisk i dag. Konkurransen på verdensmarkedet har som sagt skjerpa seg, kapitalen trenger fascismen for å greier seg i konkurransen, for å ha startkapital må borgerskapet tyne enda mere ut av arbeider-klassen.

For at arbeidsfolk i Europa skal godta dette og ikke reise seg til kamp mot lønnsnedslag og nedskjæringer av velferddstaten, må borgerskapet greie å vinne oppslutning eller ihvertfall stilltiende samtykke fra arbeiderklassen. Det å bygge opp nasjonalsjåvinisme er da et viktig redskap, et anna middel de bruker er fascisering av samfunnet.

Tegn i tiden

I programmet «Blått lys for Norge» drøftet ledende industriherrer utviklinga til Norge. de så på det som et problem at Stortinget måtte velges av folket hvert fjerde år. Dette hindret stortinget i å føre en politikk som var til kapitalens beste, fordi de måtte sikre oppslutning fra folket for å bli valgt inn.

Videre ser vi fra England at Thatcher har innført ny og strengere kontroll av pressen og spesielt BBC. Videre er det viktig å knekke arbeiderklassens organisasjoner, gjennom å starte opp bedrifts-råd, istedet for faglig organisering, og vi ser Union Busting i England og bl.a. USA. Vi må altså være på vakt. Det objektive grunnlaget er til stedet, hvis Norge nå seiler inn i ei alvorlig økonomisk krise. Det skjedde svært fort i Frankrike. På få år forvandla Le-Pens fascister seg fra å være ei avskydd gruppe til å bli en mektig politisk faktor. Rasis-

RASISME

men og innvandringsspørsmålet kan bli fasistenes brekkstang. her har de ei populær sak å samle seg rundt, og «De fremmende» fra 3. verden kan gjøres til syndebukker for alle verdens problemer.

Det er tid for oppbrudd

Det er tid for oppbrudd. Det er tid for ei brei folkelig mobilisering mot rasisme. For å gjøre dette enda klarere: Folkebevegelsen mot innvandring har over 30.000 medlemmer, dette er flere enn SOS-rasisme.

Vi trenger en front bestående av alle humanistiske, demokratiske, anti-rasistiske, anti-kapitalistiske og solidariske folk.

Hvilken front vi lager må vurderes ut i fra hva vi ser på som den største trusselen, er det fascistiske og nynazistiske bevegelser, eller er det den statlige rasismen?

Et enkelt svar på dette er at disse spiller på lag. Det er på en måte riktig, men samtidig mener jeg at det er bedre å ha en sosialdemokratisk rasistisk stat, enn en fascistisk-rasistisk stat.

Sånn som jeg ser det, kan vi få med både AUF og DNA i en front mot folkebevegelsen mot innvandring og mot rasistiske voldshandlinger overfor innvandrere, men vi vil ikke i samme grad ha de med i en front mot statlig rasisme. For å stoppe folkebevegelsen mot innvandring er det viktig å ha med seg sosialdemokratiet for å få oppslutnin i fag- bevegelsen.

Men m-l bevegelsen trenger en grundig diskusjon på hvordan vi vurderer DNA, det er i hvertfall viktig og ikke kalle arbeidsfolk som stemmer DNA for sosialfascister.

I revolusjonære partier står det alltid en motsigelse mellom sektarisme og reformisme når det gjelder danning av en front. Det finnes ingen fasit på hvilken front vi skal lage. Ingenting er fastlåst i utgangspunktet, vi må prøve oss fram. Jeg vet at i dag er det stor misnøye i AUF i forhold til regjeringas innvandringspolitikk og den nye utlendingsloven. Derfor mener jeg at det nå går et viktig skille i den anti-rasistiske kampen, det om en ser på statens innvandrings-politikk som rasistisk eller ikke.

Jeg mener det er viktig i dag å fortsatt holde denne skillelinja, for faktisk i dag er det staten som står for de verste overgrepene mot flyktninger.

Vi har et stort potensiale å mobilisere blant kristne humanister, mange av dem har stått i spissen for Aksjon Stans Utlendingsloven, og dem må vi trekke med i det videre anti-rasistiske arbeidet. Det er hverken tida for det, eller særlig revolusjonært å skrike høyt om at humanisme ikke er et bra nok grunnlag for anti-rasistisk og solidaritets arbeid.

Men vi som er revolusjonære står også overfor en annen motsigelse, når det gjelder å lage en brei anti-rasistisk front. Skal vi ha den på klassekampens grunn eller på nasjonale minoritetenes grunn. For å forklare bedre hva jeg mener skal jeg sitere fra en artikkel Jan Myrdal hadde i klassekampen om det franske valget.

Han skriver: «*Le Pen får støtte i folket nettopp fordi han er fascist og ikke bare misfornøyd eller en gammel høyremann. Han tar opp reelle problemer som kriminalitet, arbeidsledighet. Det er klart det er demagogi, men den har tilknytting til virkeligheten. Og når de liberale og venstresida snakker vennlig om forståelse for andre kulturer og om at man ikke skal mobbe kammeraten, snakker Le Pen om drabantbyenes møkkete virkelighet.*

Hver gang en liberal intellektuell viste seg på TV og snakket om menneskerettigheter oppe fra sin fine verden, ned til forstedene, vant Le Pen titusener av nye velgere.»

På mange måter tror jeg Jan Myrdal har et poeng. Vi må ikke skille ut den anti-rasistiske kampen fra klassekampen. I fagforeninger, interessekampen på skolene, i jentekampen, må vi jobbe for å få fram det anti-rasistiske perspektivet. Vi og fremmedspråklige elever har felles interesse mot nedskjæringene på skolesektoren, vi står ikke opp i mot hverandre. Vi står overfor en motsigelse her. Vi har sagt at vi nå til høsten skal jobbe for å få til en bred anti-rasistisk front. Fordi vi mener at den anti-rasistiske kampen trenger en særegen organisasjon, på samme måte som kvinnene trenger det. En anti-rasistisk front der innvandrene sjøl står i spissen, der de får legge premissene.

Opp i mot dette står det å lage en bredere enhetsfront ala La Ungdom Leve eller La Oslo Leve, der vi samler fag- foreningsfolk, skoleungdom, fritidsklubb ungdom, miljø-aktivister, kvinneaktivister.

Jeg tror vi framover må gjøre begge deler, sjøl om det praktisk og da også politisk vil bli en motsigelse i forhold til hva vi skal prioritere.

Vi må skjule flyktninger. Denne parola må også reises i SOS-rasisme. Vi har i Rød Ungdom fra før tenkt at dette arbeidet skal ikke vi drive, det er tidkrevende, vi kan få vennlig-stilte humanister til å gjøre det, så kan vi konsentrere oss om politikken. Men problemet i dag er at utrolig mange asylsøkere blir kasta ut, uten at noen vennligsinne humanister tar grep om dem.

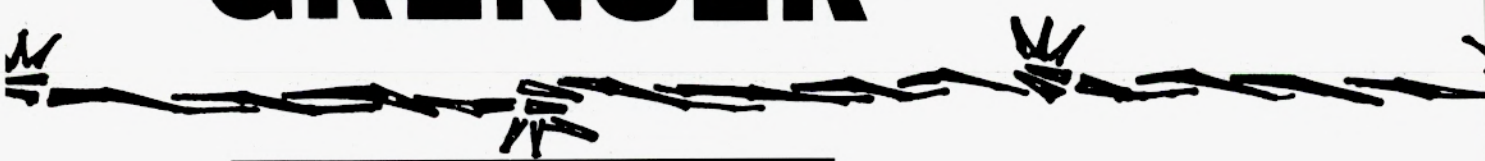
Framover så tror jeg at vi som stiller politiske krav, også må jobbe konkret og direkte i forhold til de folka det gjelder. Sånn som husmorforbundet gjorde på 20-tallet når de okkuperte hus for boligløse. Dette kan bli mere slitsomt, kanskje det, men politikk vil ikke da bare handle om begreper, men om konkrete mennesker av kjøtt og blod.

Vi må tenke stort, dette er ikke noe Rød Ungdom kan få til alene. Vi i ml-bevegelsen kan aldri forandre historia alene.

Så lenge vi tror det og ikke får med oss flere folk, blir vi aldri noen trussel mot makta, de kan trygt sitte på sine fine stoler, og le av våre revolusjonære fraser. Vi må som Nordal Grieg sa: «*Gå inn i din tid, ikke stå utafor å betrakte, Gå inn i din tid, det er den eneste måten å forandre den!*» ■

RASISME

EUROPA STENGER GRENSER

Av Guri Larsen

Europa stenger grensene sine for flyktningene fra den 3. verden. Dette er ingen ny innvandringspolitikk.

Den er bare tilpasset en ny situasjon med stadig flere mennesker som tvinges til å flykte fra hjemlandet sitt. Mens europeiske flyktninger i mellomkrigstiden og den tidlige etterkrigstiden ble tvunget til å dra fra land til land og møte vilkårlighet og stengte grenser, er det i dag 3. verdens flyktninger som står i en slik situasjon.

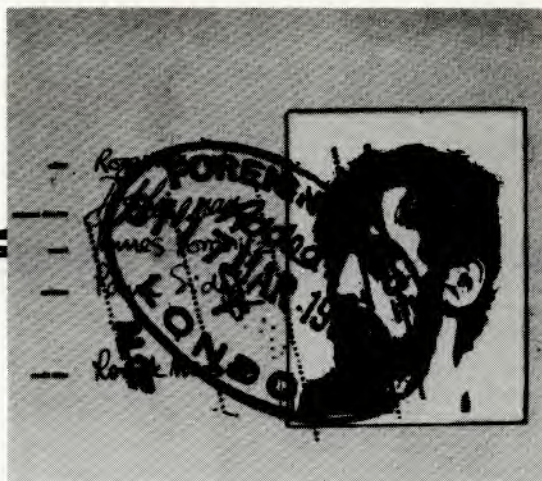
RASISME

Arbeidsinnvandringen fra den 3. verden ble som kjent stoppet i begynnelsen av 1970-årene. I dag er det bare Sveits som fortsatt rekrutterer utenlandsk arbeidskraft, men bare på korttidskontrakter knyttet til et sesongarbeidssystem. Folkegrupper fra den 3. verden har bare hatt adgang til Vest-Europa så lenge kapitalen har hatt bruk for dem. Bare så lenge det var antatt at oppholdet deres ville bli kortvarig. Så lenge de ble sett på som «gjestebeidere» eller «fremmedarbeidere».

De fleste land i Vest-Europa har likevel vært nødt til å tillate en viss familie- og flyktningeinnvandring. Denne

siden vært forholdsvis beskjeden. Dessuten har den vært velordnet og organisert gjennom FN's høykommissær for flyktninger. Høykommissæren planla og fordelte, og myndighetene kunne selv plukke ut flyktninger fra leire eller ta imot faste kvoter etter avtale.

De såkalte «spontanflyktningene», de som kommer på egenhånd, de som myndighetene nå velger å kalle «asylsøkere», hørte til sjeldenhetene i etterkrigstiden, iallefall i Norge og Nord-Europa. Flyktninger fra den 3. verden forble stort sett der, de flyktet til naboland. Europa kunne drive veldedighet overfor flyktninger som

typen innvandring har myndighetene vanskelig kunnet stoppe helt, fordi den er knyttet til internasjonale avtaler og konvensjoner som også er nedfelt i de fleste lands egen lovgivning.

Så har det etterhvert vist seg at både familie- og flyktningeinnvandringen fra den 3. verden til Vest-Europa har fått et mye større omfang enn det myndighetene hadde regnet med tidligere.

Familieinnvandringen har blitt større enn antatt fordi mennene som kom som arbeidsinnvandrere ikke dro tilbake. De slo seg ned i Europa, stikk i strid med forutsettningene for arbeidsinnvandringen. De ønsket selvsagt å få familien sin til Europa, noe myndighetene vanskelig kunne nekte så lenge familiegjenforening blir sett på som en menneskerettighet og gjort til et internasjonalt prinsipp.

Arbeidsinnvandring og dermed familieinnvandring har hatt et mye større omfang til de fleste andre land enn til Norge. Det kan delvis ha med geografisk beliggenhet å gjøre. Men i hovedsak er det fordi kapitalen og enkeltarbeidsgivere i Norge ikke har hatt den samme frihet til å rekruttere billig ufaglært arbeidskraft fra utlandet, som i andre land.

Flyktningeinnvandringen har fram til for noen få år

befant seg langt borte — blant annet i form av støtte til høykommissæren og til flyktningeprogrammer i den 3. verden.

Fra begynnelsen av 1980-årene har dette endret seg. Flyktningene fra den 3. verden begynte å komme til Europa. Men fortsatt blir langt de fleste av dem tilbake i den 3. verden. Mens det totalt i verden i dag er ca 15 millioner flyktninger, har det bare kommet mellom 100 og 200000 hvert år siden 1984 til Vest-Europa.

Sverige er det enkeltlandet som har tatt imot flest flyktninger i perioden 1983-87 sett i forhold til folketallet. Men de utgjør bare 0.75 prosent av befolkningstallet der. Storbritannia kommer dårligst ut med 0.04 prosent, mens Norge ligger midt i laget med 0.32 prosent. Dette er ikke tall over flyktninger som har fått bli i de enkelte land — det dreier seg om antallet som har kommet til disse landene for å søke om politisk asyl.

Det er dette beskjedne antallet flyktninger som Europa nå vegrer seg mot. En flyktningeandel på godt under en prosent av eget folketall blir sett på som en trussel. Blant annet fordi flyktningene kommer i tillegg til en mye større befolkning av fast bosatte «fremmede» folkegrupper enn det myndighetene hadde ønsket og forutsatt for arbeidsinnvandringen. Innvandring til Europa

RASISME

kom ut av kontroll i perioden med stort udekket behov for ufaglært arbeidskraft. Myndighetene i Vest-Europa oppfatter dette som et stort problem. Det er begrenset hvor langt de kan gå i å kaste ut de som allerede er fast bosatt. Den eneste muligheten blir å hindre flere i å komme.

Samtidig som det rike Nord utløser og holder vedlike politiske og militære konflikter i den 3.verden, ødelegger livsmulighetene der og går med økonomisk overskudd på denne politikken, bygger Europa opp høye murer rundt sitt territorium for å hindre at de som ram-

slik situasjon er få villig til å gi avkall på sin rett til opphold og arbeid i det landet de har kommet til.

Men landene i Vest-Europa er fortsatt opptatt av hvordan de kan få til effektive repatrieringsprogrammer, som det heter, enten det dreier seg om arbeidsinnvandrere og deres familie, eller om flykninger. Dette er faste punkter på møter i Europarådet og andre internasjonale fora med ansvar for internasjonal migrasjon.

Norge skiller seg fra de fleste land på dette punktet. Myndighetene har hittil holdt fast på at det ikke er ønskelig med en politikk som stimulerer til tilbakevending.

mes av egen undertrykking og utbytting skal finne tilflukt og trygghet. Det rike Nord fraskriver seg ansvaret for sin egen politikk, og dumper ansvaret tilbake til det fattige sør — til land som kanskje ikke engang er trygge tilholdssteder eller som allerede har tatt i mot langt de fleste flyktningene.

Metodene som brukes for å stenge ute folkegrupper fra den 3.verden er nokså like i de fleste Vest-Europeiske land:

Tilbakesending

En del land, først og fremst Vest-Tyskland, har lenge prøvd å stimulere innvandrere til å reise tilbake til hjemlandene sine. Det blir utbetalt premier av ulike slag for å få til en «frivillig» tilbakevending. I perioden 1983-84 utvandret ca 300 tusen fra Vest-Tyskland av en samlet innvandrerbefolkning på over 4 mill. som en følge av dette oppkjøpssystemet. Tilbakevendingsprogrammene har blitt sett på som misslykkede av myndighetene. De som har utvandret som en følge av slike programmer, ville uansett ha dratt tilbake til hjemlandet. Det har også vist seg at tilbakevending avtar i perioder med høy arbeidsledighet og restriktiv innvandringsregulering. I en

Bekjemping av illegal arbeidsinnvandring

I enkelte land har enkeltarbeidsgivere hele tiden, og på tross av myndighetenes ønsker, «importert» billig ufaglært arbeidskraft fra den 3.verden uten å sørge for arbeids- og oppholdstillatelse. Slik kan billig arbeidskraft gjøres enda billigere, og utbyttes ekstra mye.

Flere land, i første rekke Vest-Tyskland, Italia og Spania, har nå satt i gang kontrolltiltak for å stoppe den illegale arbeidsinnvandringen. Arbeidsgivere får høye bøter dersom de ansetter utlendinger uten arbeids- og oppholdstillatelse. Illegal innvandring til Norge har derimot vært svært beskjeden — iallefall av ufaglærte fra den 3.verden. Det er hvite eksperter og såkalt «nøkkelpersonell» som kommer hit illegalt, uten å ordne med arbeids- og oppholdstillatelse. Akkurat på dette området er det liten kontroll fra myndighetenes side.

Politiet ser gjennom fingrene med at bestemmelser i innvandringsstoppen brytes for denne typen innvandring. De kjenner til at bedrifter får inn den faglærte arbeidskraften de trenger uten at det er ordnet med nødvendige tillatelser. Dispensasjonsbestemmelsene for innvandringsstopp uthules samtidig som de øvrige bestemmelser for arbeidsinnvandring, de som stenger ute

RASISME

svarte fra den 3.verden, overholdes med stor nidkjærhet.

Familieinnvandring strammes inn

Etter at Vest-Europa stengte grensene for arbeidsinnvandrere fra den 3.verden, har de fleste land også strammet inn praksisen overfor familieinnvandringen. Diskriminering, mistenkeliggjøring og trakassering av familiemedlemmer som ønsker å gjenforenes i Europa har blitt dagligdagse foreteelser. Norge er ikke noe unnn-

slik at den blir i overensstemmelse med regelverket. Det har i noen år nå vært vanlig praksis i Norge at familie-medlemmer til flyktninger, som har rett til opphold i landet gjennom bestemmelser i fremmedloven, har blitt puttet inn i kvoteordninger som skal være forbeholdt flyktninger. Dette har vært en måte å redusere antallet flyktninger på. Etter mye kritikk har myndighetene nå gått med på at kvotene bare skal gjelde for flyktninger, og at familiemedlemmene deres skal komme på vanlig måte.

tak her. Mistenkeliggjøringen er satt i system blant annet gjennom opprettelsen av en egen visumattache i Islamabad i Pakistan. Arbeidet består blant annet i å drive «oppøkende virksomhet» overfor de som søker oppholdstillatelse i Norge. Det foretas undersøkelser i landsbyene søkerne bor i, for å få fram opplysninger som brukes som argumenter mot innvilgelse av søknadene.

Innføring av visumtvang med land i den 3.verden og skjerpede vilkår for familiegjenforening er også metoder som brukes for å gjøre familieinnvandring vanskeligere.

Det foregår nå diskusjon i flere land, blant annet i Danmark, om hvordan familieinnvandring kan begrenses ytterligere.

I Norge har det motsatte skjedd. Reglene for familiegjenforening er faktisk liberalisert på et punkt: kravet om «høvelig husvær» ved familiegjenforening foreslås nå fjernet. Men så har dette kravet også blitt mye kritisert i Norge, og det er dokumentert hvordan boligkravet har fungert selektivt og spesielt hindret familiegjenforening fra den 3.verden.

På et annet område skal en restriktiv praksis nå endres

Innstramming av innvandringskontrollen

De siste årene har hele Vest-Europa strevet med å fintrimme kontrollsystemene sine for å hindre flyktningeinnvandring. Lover og regler endres i restriktiv retning, og nye kontrolltiltak innføres.

Dette dreier seg i hovedsak om tilsvarende tilstramminger som Norge har foretatt i den nye utlendingsloven, og som har vært mye kritisert gjennom kampen mot loven. Men det er fortsatt ingen samordnet europeisk innvandrings- og flyktningepolitikk. Selv om landene har svært lik politikk og like regelverk, er det for eksempel ingen enighet om hvordan reglene om «første asyl-land» skal praktiseres. Forsatt prøver hvert enkelt land å slippe unna ved å dytte ansvaret over på et annet av landene ved å sende flyktninger tilbake til siste transittland. Norge, med sin geografiske beliggenhet, har «fordel» i en dårlig samordning på dette området. Flyktningene derimot, sendes fra det ene landet til det andre, uten å slippe inn noen steder.

Flyktningekonvensjonen stenger flyktninger ute

FN's flyktningekonvensjon brukes nå som et effektivt silingsredskap. Svært mange av flyktningene fra den

RASISME

3.verden flykter av andre grunner enn de som ligger til grunn for konvensjonens flyktningebegrep. Flyktningekonvensjonen er ikke lenger i samsvar med det som utgjør årsaker til flukt i verden i dag.

3.verden flykninger flykter fra krig, borgerkrig, væpnede konflikter og indre uro, fra allmenne nødsituasjoner, økologiske kriser, hungerskriser. De flykter fordi de tilhører en forfulgt folkegruppe, eller fordi de forfølges og trakassereres av andre enn myndighetene i landet de bor, for eksempel paramilitære grupper, eller fordi

ne erkjennelsen ikke har ført til en endring av konvensjonens flyktningebegrep. Så lenge dagens flyktningebegrep opprettholdes, kan Europas utestengning av flykninger fra den 3.verden framstå som legitim, fordi dette jo er i samsvar med FN's flyktningekonvensjon.

Det Vest-Europa nå legger opp til, er regler og kontrolltiltak for å stenge ute flest mulig av de flyktningene som kommer på egen hånd. Alle de som av en eller annen grunn ikke har funnet veien til et regionalt Høykommissær-kontor. Flyktningeinnvandringen til Europa skal

de kan risikere straffeforfølging, også for handlinger som ikke rammes av norsk straffelov.

Alt dette er årsaker til flukt som ikke dekkes av flyktningekonvensjonen. Det er da heller ikke konvensjonens flyktningebegrep som legges til grunn når omfanget av flyktninger i verden i dag fastsettes i internasjonale sammenhenger: det vil si at bare de færreste av verden 15 millioner flyktninger vil tilfredsstillte konvensjonens vilkår for politisk asyl.

Også FN's høykommissær gir beskyttelse til alle flykninger — ikke bare konvensjonsflykninger. Konkret betyr dette at ikke alle som kommer til Norge på kvoteordninger gjennom avtale med Høykommissæren (de såkalte kvoteflykninger), får politisk asyl i Norge, men de får opphold på humanitært grunnlag. Og det er bra. Det som ikke er bra er at det som gjelder for kvoteflykninger, ikke gjelder for andre flykninger, de såkalte asylsøkere.

Men — selv om det er erkjent internasjonalt av myndighetene rundt om at 3.verdens flykninger faller utenom konvensjonens flyktningebegrep, så velger likevel Vest-Europa å bruke flyktningekonvensjonen som siliingsredskap. Alle vet at konvensjonen er håpløst foreldet — at den er en europeisk konstruksjon, tilpasset etterkrigstidens Europa. Det er ingen tilfeldighet at den-

bare skje gjennom dette systemet, i velordnete køer. Bare da er det i orden at også andre flykninger får komme enn de som tilfredsstiller de trange konvensjonsvilkårene for politisk asyl. Flyktningeinnvandringen kan på den måten planlegges og kontrolleres, antallet kan holdes lavest mulig, og landene kan selv plukke ut *hvem* de vil ha: nasjonalitet, alder, kjønn og type arbeidskraft. Tilbake i FN's flyktningeleire blir de som ingen land vil ha: gamle, kvinner, barn, syke og arbeidsuføre.

Flykninger som ressurs på arbeidsmarkedet har jo blitt en av norske myndigheters hovedparoler i det siste.

Myndighetene bryter sine egne spilleregler

Rettssikkerhetsgarantier har etterhvert blitt en hemsko for myndighetene. Blant annet har det ført til svært lang behandlingstid av den enkelte asylsak. Ofte så lang at det har blitt umulig å utvise flyktningen. Flyktningene får tilknytning til lokalsamfunn, de får venner og arbeid eller går på skole. Og lokalsamfunnene slår ring rundt flyktningene. det er dette myndighetene ønsker å få en slutt på. Derfor har det blitt så viktig å få ned behandlingstiden.

I de fleste andre land har behandlingstiden også vært mye lenger enn i Norge: opp til tre års ventetid. Alle land

RASISME

strever nå med tiltak for å få ned behandlingstiden, slik at flykningene lettere kan kastes ut. Kort behandlings tid kan sette rettssikkerheten ut av spill. Det blir ikke tid til å innhente opplysninger i hver enkelt sak, det lages kategorier og standardvurderinger. Lovbestemmelser for saksgangen i asylsaker følges ikke lenger.

Det er dette vi har sett eksempler på i Norge i løpet av de siste månedene. Flykninger kastes ut av landet før de har fått svar på anken over avslag i første instans på søknaden om politisk asyl, og også før forvaltningslovens

som nå settes for norsk flyktningepolitikk i Stortingsmelding nr 39 (1987-88), og som skal stortingsbehandles nå i høst, er at antallet av de som kunne tenkes å få opphold på humanitært grunnlag skal ned. Det er «konvensjons-flykninger» som skal prioriteres, heter det, og asylsøkere settes opp mot kvoteflykninger. Desom antallet «asylsøkere» går ned, skal det vurderes om Norge skal øke antallet «kvoteflykninger». Den nye utlendingsloven benytter altså flyktningekonvensjonens trange flyktningebegrep, og i tillegg setter den stramme-

frist på 3 uker for innsending av klager over utvisningsvedtak har løpt ut.

Flyktingene får ikke individuell saksbehandling lenger. Avslag begrunnes med standardformularer. Alle flykninger får samme begrunnelse for avslag, selv om situasjonen deres kan være svært forskjellig. Og avslag på begjæring om oppsettende virkning (søknad om å få bli i landet til ankesaken er avgjort) begrunnes overhode ikke lenger.

Myndigheten bryter sine egne spilleregler. De bryter bestemmelser i forvaltningsloven og setter rettssikkerheten ut av funksjon i asylsaker. rettssikkerhet gjelder ikke lenger for flykninger. Deportasjonene av chilenske flykninger nå i sommer, er bare begynnelsen på det vi kan vente av utvisninger framover. Bare ca halvparten av de 8-9 tusen flyktingene som kom i fjor har til nå fått ferdigbehandlet saken sin. Av de som fikk svar i fjor, fikk bare 7.8 prosent politisk asyl. 68 prosent fikk opphold på humanitært grunnlag og resten ble utvist. Statistikk over antallet bortviste og avviste finnes så vidt jeg vet ikke.

Men dette var i fjor. Da var det en ganske liberal praksis med å gi opphold på humanitært grunnlag til flykninger som ikke faller inn under konvensjonens flyktningebegrep. Det er dette som nå er i ferd med å endres. Mål

re regler for opphold på humanitært grunnlag enn dagens fremmedlov.

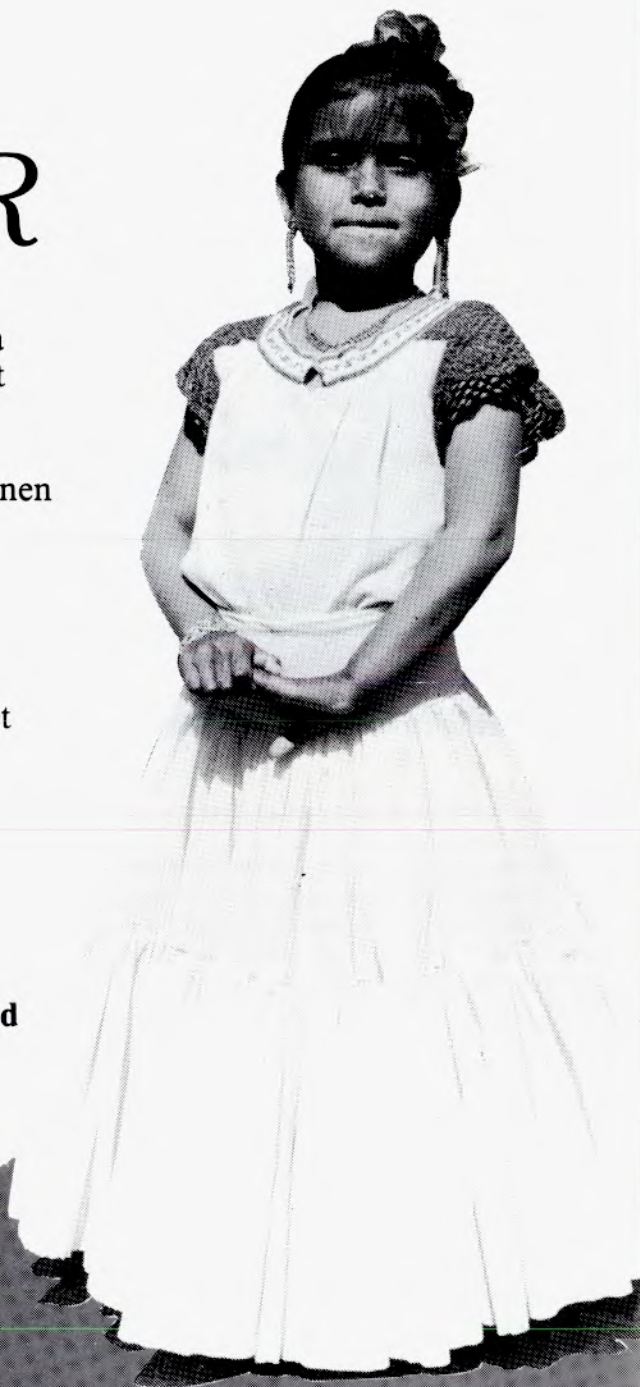
I tillegg viser det seg i praksis at den stramme konvensjonen fortolkes enda strammere. Selv de som tilfredsstiller konvensjonens vilkår for politisk asyl, får det ikke. Flyktingene sommeren 1988 var de første. de var prøvekluter for myndighetenes utestengningspolitikk. Nå framover kan vi vente utvisninger i et antall på inntil 92 prosent av alle flykningene som får levert inn søknaden sin her. som tidligere nevnt er det vanskelig å få oversikt over antallet som avvises på grensen og de som bortvises i løpet av de første dagene, og ikke engang får lov til å søke om politisk asyl her.

Oppsummeringsvis kan vi si at Norge ikke skiller seg særlig ut fra andre land i Vest-Europa. Vi har bare kommet litt seint igang her. Selv om alle land fører en nogenlunde lik restriktiv praksis, har harmonisering av regelverk hittil ikke vært uttrykk for en *planlagt* felles europeisk politikk. Til nå har hvert enkelt land begrunnet innstramning med at andre land strammer inn. Argumenter som er av samme type som de unger bruke: Når alle de andre ..., må jeg også. Men resultatet er uansett at apartheid gjøres til et internasjonalt system: Svarte stenges ute fra Europa. Europa er for hvite. ■

MANZOOR

Då ho kom mot oss på den pakistanske sletta
tynn som ein streng og med augo under sjalet
tenkte eg: ho går tvers gjennom ein mur
Ansiktet lyste av handlekraft
Då det minste barnet vart fødd, døydde mannen
Ho satt att med fem, aleine i landsbyen
Eit hus av jord og ein bøffel
tre geiter, åtte høner og fem jordlappar
Tre mål med vassjuk jord
Ein vennleg granne hadde ein brønn
Pengane ho tente var det moglege overskottet
på ris og korn, bytta mot kontantar
hos den indiske kjøpmannen øvst i gata
Av og til sprikk det smale ansiktet
i ein smil, og når eg ser augo
bak dei strenge furene veit eg:
desse augo greier alt

Tor Obrestad

IMMIGRANT

Noen kaller meg immigrant
noen sier jeg er tarvelig
som en boms på vandring
Jeg ler bare
av alt det der
ærlig talt
midt i denne paradisiske staten
er jeg en slave-arbeider
med en drittjobb som vanlig
som jobber hardt for å leve
er ingen boms på vandring
Men her er jeg ikke så sulten
som mine landsmenn
som dør i hungerkatastrofer
Her spilles fløyten i en annen toneart
Mens vi er de samme, lam og geiter
klare til slakt
ved den siviliserte kapitalismens maskiner
Fra bunnen av den tredje verden
alt gull og sølv allerede utplyndret
av imperienes tanter og onkler
Noen forteller meg
at du skal bli klynget opp
fordi du tør synge en sang
i dette rike paradiset også
At du tør synge en sang i sorg
De daglige tolv måneders balladene
over gråtende Fullora, den undertrykkede kvinnen
fra det fattige Bengal

Nirmal Brahmachari

RASISME

Kampen mot rasisme

— IKKE TIL SALGS!

Innvandrerne er drivkraften i den antirasistiske kampen. I Norge uttrykkes dette organisatorisk i antirasistisk senter. AKPs historie er svært lite tillitsvekkende i denne sammenheng, mener artikkelforfatteren. Hun innhenter en rekke kommentarer fra ildsjeler i kampen mot rasisme som er arbeider ved antirasistisk senter.

Av Nita Kapoor

«Først når fremmedarbeidere klarer å underordne sine kortsiktige interesser, å få arbeid for enhver pris, sine andre kortsiktige og langsiktige interesser, først når fremmedarbeiderne klarer å underordne sin kamp den nasjonale arbeiderklassens kamp, og underordne seg den nasjonale arbeiderklassens politiske ledelse fordi den står på alle måter sterkere rusta til det både kvantitativt (tallmessig) og kvalitativt (politisk og organisatorisk), først da vil de klare å oppfylle også den umiddelbare interessen å få arbeid, på tross av at den blir trua først av alle i en krisesituasjon.

Derfor er parolen «Steng grensene», og deretter å solidarisere seg med de som allerede er i landet, jobbe med dem, organisere dem, skolere dem, den riktige parolen. Det er faktisk den eneste som kan utnyttes til arbeiderklassens fordel det som er den største ulempen for monopolkapitalen, det at uskolerte og uorganiserte arbeidere fra fascistiske, halvfjødale og underutvikla land kommer i kontakt med den klassebevisste og

organiserte arbeideren fra industrialiserte land.» (Røde Fane 3/74)

Dette er ett av innleggene i den debatt som fant sted før innføringen av den skjebnesvangre innvandringsstoppen i 1975. En av årsakene til at vi har fått en innvandringsstopp som i dag fungerer rasistisk. Det at omtrent samtlige «representanter» for arbeiderklassen, takknemlig støttet av de borgerlige partier, utvetydig gikk inn for å stanse importen av billig arbeidskraft til landet. Som et ledd i kapitalens endrede strategi om å opprettholde sin profitt ved å flytte maskinene dit den billige arbeidskraften fantes, heller enn omvendt.

Fatal politisk bommert

En politisk og historisk beslutning som (tross sterke advarsler fra dem som ble tvunget til å føre den antirasistiske kamp i ettertid) institusjonaliserte den rasismen som tidligere var overlatt til markedskrefter. Rasismen ble nå, både

strukturelt og ideologisk, satt i system.

En politisk og historisk begivenhet som skapte og legitimerte en fundamental og total konsensus i det norske samfunnet, hvor kimen ble lagt til de nye høyrekrefter. Paroler som «Norge for nordmenn» og «Steng grensene», brukt av venstresida bl.a. i EF-debatten, skulle tas over igjen av dagens ytterste høyre.

En politisk og historisk begivenhet som dessuten tilkjennega, og var begrunnet i, det arrogante syn at svarte ikke eier klassebevissthet, at svarte kommer til å sette arbeiderklassen tilbake og vil bli brukt som streikebrytere.

Som dermed tilsidesatte flere hundre års kamp i koloniene. En kamp som de svarte innvandrerne selv og deres mødre og fedre hadde følt og kjempet på kroppen. Som tryllet bort striden til mennesker som visste hva klasseundertrykking var før de visste at det fantes politiske teorier om denne. Mennesker hvis kamp i sine nye hjemland skulle synliggjøre såvel klassekamp som kvinnekamp gjennom sin kamp mot rasisme...

En politisk og historisk begivenhet som ikke bare svarte har båret de smertelige konsekvensene av til dags dato, men som også rammer de øvrige arbeidere i dette samfunnet.

Menneskelig feil, eller...

Noen vil kanskje mene at dette sitatet er lite relevant å trekke fram nå, ettersom denne historiske fadese forlengst er innrømmet fra venstresida i norsk politikk. Det er menneskelig å feile, ikke sant? Og den del av venstresida som gikk inn for innvandringsstopp har jo for lengst offentliggjort både retrett og re-

RASISME

vers av strategien «Steng grensene»? Noen har jo til og med dokumentert sin skam ved å reversere til den motsatte yterlighet.

Men har progressive intellektuelle av den grunn endret sitt syn på rasisme, den svarte arbeiderklasse eller strategien for kampen mot rasisme? Eller på synet av sin egen rolle i denne kampen?

Eller innsett at kampen ikke gjelder tusener eller millioner av innvandrere, at debatten ikke dreier seg om tall?

Vi kan godt forsøke å se på kampen og drivkraften i kampen mot rasisme på nytt. Selv om det er en tankevekker at det i 1988 overhodet skulle være nødvendig å ta en slik gjennomgang. I 1988 er det tretten år etter innføringen av innvandringsstoppen, og like lenge som svarte selv har holdt på å analysere og organisere seg i kampen mot rasisme i dens norske klesdrakt.

Temaet henleder naturlig mot andre problemstillinger: Hvem skal sette premissene for kampen? Hvem skal bære ansvaret for den? Hvilke likheter/for-skjeller er det mellom «antirasisme» og andre «-ismer»? Hvordan har kampen vært definert og ført hittil i Norge?

Ingen vei utenom Antirasistisk Senter

Behovet for å trekke inn erfaringene til folk knyttet til Antirasistisk Senter (populært betegnet som «Senteret») oppstår umiddelbart. De er ikke bare selvskevrne, det er faktisk ingen vei utenom dem.

Etter min mening har Senteret opp igjennom sin ti-årige historie, mer eller mindre alene, men alltid kompromissløst, drevet en nitidig analyse av rasismen og kampen mot denne.

Sunil Loona begynner nettopp med å fortelle hvor sjokkert han ble da AKP(m-l) gikk inn for parolen «Steng grensene». — Dette var sannsynligvis første gang i Europa at et parti som gikk ut fra marxisme/leninisme og som sverget seg til internasjonalisme gikk inn for en nasjonalistisk innvandringsstopp, og vi føler fortsatt konsekvensene, sier han.

En del av arbeiderklassen ble isolert

— Ikke det at de kunne ha forhindret innvandringsstoppen da ledelsen i Ar-

beiderpartiet og LO allerede hadde kapitulert for kapitalen. Men det konsensus som ble skapt med hensyn til innvandring skapte et vakum i lang tid framover. Et vakum der en del av arbeiderklassen ble fullstendig isolert, og kom i en situasjon hvor ingen kunne artikulere deres sak.

Sunil Loona.

— Innvandringsstoppen symboliserer en bestemt type sosial orden. En sosial orden som til enhver tid tillater kapitalen å styre arbeidsmarkedet. Og som et ledd i den økonomiske politikken som føres blir konsekvensen at mens arbeidskraftens bevegelser over nasjonale grenser forhindres, får kapital bevege seg fritt over de samme grensene. På denne måten kan en drite i både norske

RASISME

og utenlandske arbeidere, avhengig av hva som passer kapitalen best til enhver tid.

FOTO: OLA SÆTHER

Fakhra Salimi

Kamp mot rasisme er klassekamp

— Fremdeles møter du ideologien om at hvis du skal kjempe mot rasisme, må du først bli med på klassekamp, sier Sunil videre. — Det *skilles* mellom disse to former for undertrykking, hvor den ene blir underordnet den andre.

— I virkeligheten er det slik at de klasseforhold som rammer den svarte delen av arbeiderklassen *blir* raseforhold. Det er faktisk slik at rase er det medium som klasse blir erfart igjennom. Du kan m. a.o. ikke skille de to. Kampen mot rasisme er klassekamp.

Rasisme inn med morsmelken

— Samtidig er rasisme som ideologi så til de grader blitt en del av den hvite kulturen at det virker som om hvite ikke lenger kan skille mellom hva som er ideologi og hva som er kultur. Det er som næring fra morsmelk... Det er dette som fikk Sivanandan, lederen for Institute of Race Relations i London, til engang å si at for fullt ut å kunne forstå svarte menneskers virkelighet trengs kanskje fantasier og følelser som systematisk fornektet europeiske intellektuelle av deres egen kultur.

— Og her ligger mange av de motsetninger som kommer til uttrykk i mye av venstresidas innvandringspolitikk.

— Teorier som utvikles innenfor vestlig marxisme i dag skjer ikke på grunnlag av folks konkrete erfaringer, men på samfunnsvitenskapelige fakulteter. (Hvordan kan en ellers forstå de intellektuelles forsøk på å proletarisere

seg på 70-tallet?) Tendensen er altså at teorien kommer før praksis. Denne avstanden mellom teori og praksis blir faktisk enda mer forsterket når det gjelder folk fra den 3. verden, på grunn av rasismen i ens egen kultur.

— Her er marxister mer opptatt av å finne den «riktige linjen» utifra tekster skrevet for lenge siden, enn ydmykt å lytte til folks erfaringer. Resultatet blir selvisolering og skyldfølelse. Selvfølgelig er det mange i det norske samfunnet som spontant både føler og forstår, men ledelsen for store deler av venstresida i dag mangler en sammensatt politikk og ideologi som kan videreutvikle en sunn praksis.

— For oss blir det viktig å relatere rasisme til andre former for undertrykking. Vi må ikke stoppe ved rasisme når vi analyserer den som undertrykkingsform. Vi må faktisk gå videre og trekke sammenhengen mellom rasisme og alle andre former for undertrykking.

— Det hvite samfunnet, derimot, må komme til forståelse av raseundertrykking *gjennom* forståelse av klasseundertrykking. Men i dag er det for det første mange som skiller mellom disse to, og for det andre forsøker å hoppe rett over på rasisme. Men hvordan kan en mann forstå kvinnefrigjøring uten først å forstå sin egen frigjøring? Eller ønske sin frigjøring uten samtidig å implisere den annens?

Å endre maktforholdene

Fakhra Salimi drar nettopp parallellen til «kvinnesak»: — Det er ingen tilfeldighet at det blant hvite i dag er flest kvinner som deltar — eller ønsker å delta — aktivt i antirasistisk kamp. Gjennom opplevelsen av sin egen undertrykking som kvinner er de nærmere forståelsen av raseundertrykking. Men vi har smertelig fått erfare at hvite kvinner selv kan utøve rasisme samtidig som de sloss mot kvinneundertrykking, legger Fakhra Salimi til.

— Det bunner i en manglende forståelse av rasisme. Kampen mot rasisme dreier seg om å endre maktforholdene. Men mange antirasistiske grupper er i dag samlet på ett grunnlag: Sin avsky mot rasisme. Enten sier de ikke mer om

maktforholdene, og da er de samlet på et minimum. Ellers er de så opptatt av spesifikke maktstrukturer at de snevert underordner kampen mot rasisme andre kamper. Partier og grupper som har nevnt eller tatt opp rasisme har derfor enten gjort dette på feil grunnlag eller basert på et minimum. Derfor har de selv vist seg å være sexistiske eller rasisistiske.

FOTO: OLA SÆTHER

Turid Heiberg

Kamp mot rasisme er kvinnekamp

— «Antirasisme», og jeg bruker begrepet selv om det ikke er noen ideologi, er i sitt vesen nødt til å inkludere kampen mot alle former for undertrykking. Det skyldes imperialismens og rasismens historiske forutsetninger og tilknytning til både ideologisk, klassemessig og kjønnsundertrykking.

— Det må jo være de svartes egen forståelse og opplevelse av rasisme som må bli utgangspunkt for kampen mot rasisme, selv om det hovedsaklig er det hvite samfunn sitt ansvar å bekjempe denne undertrykkingsformen. Det dreier seg også om å bli bevisst sitt eget ståsted før du kan innlede en kamp sammen med andre undertrykte. Jeg synes at Senteret og Foreign Women's Group har innsett dette og tatt følgene av det.

— Til tross for at vi i dialog med kvinnebevegelsen har forsøkt å forklare rasismens vesen og hvordan denne forholder seg til kvinnekamp, har det tatt lang tid å få gehør. Forut for hver 8. mars-feiring siden 1980 har svarte kvinner foreslått parolen «Kamp mot rasisme er også kvinnekamp».

— Det er bare nylig at denne parolen har fått aksept. Og nå brukes den av enkelte kvinneorganisasjoner med den største selvfølgelighet, som om det var

RASISME

deres eget påfunn... Det er i og for seg ikke noe galt i dette, hadde bare ideologien også vist seg i praksis!

Den hvites makt

— rasistisk herketeknikk

Turid Heiberg utdyper ytterligere: — Deler av venstresida og den progressive del av kvinnebevegelsen har gang på gang handlet slik at de uheldigvis har isolert den antirasistiske kampen.

— De har aldri utviklet en politisk filosofi som inkluderer rasisme som undertrykkingsform og integrert det historiske og politiske perspektivet inn i den generelle politikk de fører.

— Istedet har de bare plukket opp

som er viktig. Og selv deler av venstresida har benyttet seg av teknikken.

Middel til et mål, eller mål i seg selv?

Mari Linløkken gjentar nødvendigheten av å forstå rasismens vesen før du definerer kampen.

— Det er en gammel sannhet at en rekke samfunn hvor de sosiale og økonomiske relasjoner er endret fortsatt kan være både kjønnsdiskriminerende og rasistiske. Rasisme må forstås historisk, og kampen mot rasisme må *både* føres parallelt med og utvide og utdype kamp mot annen undertrykking.

— Senteret har — fordi det har analysert og kritisert hele herskesystemet gjennom ett konkret historisk eksempel på undertrykking, nemlig rasisme — nettopp vist hvordan kampen mot rasisme må ha sammenheng med og inkludere andre kamper. Det har de gjort både i kraft av sine analyser, sine aksjoner og sine mange intervensjoner i politikken.

— Kampen mot rasisme er en omfattende og forpliktende kamp. Den kan kjempes av hvite som en del av sin bevisstgjøring og kamp. Men ikke som et middel til å nå et annet mål, det være seg å skaffe flere stemmer eller mer makt eller større tilslutning.

Bitre minner

Det siste ordet går til *Khalid Salimi*.

— Det er ingen enkel oppgave å diskutere hvem som skal være drivkraften i kampen mot rasisme. For å gjøre det må vi tilbake til den tid da rasisme ikke engang var en del av det norske vokabularret. Da ingen ville anerkjenne fenomenet som en del av samfunnets struktur. I beste fall ble rasisme bare tatt opp et par uker før 1. mai, når ett eller annet politisk parti kunne danne ei antirasistisk gruppe, for så å nedlegge gruppa igjen noen uker etter 1. mai...

— Men hvem har fått rasisme opp på den politiske dagsorden i Norge? Venstresida? Høyresida? Humanistiske organisasjoner? Når du ser på situasjonen i dag, hvor alle og enhver påberoper seg monopol på «antirasisme», er det

ikke fritt for at gamle minner dukker opp. Bitre minner — rettet mot samtlige politiske partier i Norge.

— Vi har ikke bare kjempet for å få rasisme på dagsorden, eller formulert strategier for å bekjempe den eller knyttet kampen til anti-imperialisme utifra et 3.verden-perspektiv. Vi har også satt kampen i en *form* som angår og treffer folk i dette landet.

— Og det verste vi da kan oppleve er kapringsforsøk på den antirasistiske bevegelse vi tross alt har klart å bygge opp nå. For dersom et hvilket som helst politisk parti kommer og påberoper seg monopol på «antirasisme», marginaliseres kampen. Det er den største bjørnetjeneste du kan gjøre mot denne.

Valget ble tatt i 1978

— Vi sto ved en korsvei på slutten av 70-tallet, da en gruppe mennesker startet en prosess som har ført til dagens Antirasistisk Senter.

— For det første sto analysen av rasisme i fare for å bli redusert til økonomi,

FOTO: OLA SÆTHER

Mari Linløkken

noen begreper fra kampen som andre har ført og satt det inn i sine politiske programmer. Så har de fremstilt «sin» kamp mot rasisme som om de har funnet det helt store!

— Da har de usynliggjort hele den kamp som svarte selv har ført og lykkes med *mot* alle odds, nemlig å sette rasisme opp på den politiske dagsorden.

— Mange på venstresida har aldri villet anerkjenne de svartes egen kamp og innsats, eller den innsikt de har oppnådd, både gjennom frigjøringen fra kolonimaktene, i anti-imperialismen eller i kampen mot rasisme. Disse kreftene på venstresida har alltid forsøkt å underordne kampen mot rasisme sin egen kamp. De har gjort subjektene i en kamp til objekter for sine egne snevre partipolitiske hensyn. I denne prosessen har de til og med klart å splitte endel innvandrerorganisasjoner.

— Dette er en historisk arroganse, en rasistisk hersketeknikk. Det hvite samfunnet har hatt makt til å definere hva

FOTO: OLA SÆTHER s.26

Khalid Salimi

eller begrenset til en kamp mot imperialism. Den fella ble unngått.

— For det andre måtte vi velge mellom å bli en del av norsk partipolitikk, eller stå uavhengig. Valget ble tatt i 1978.

— Fordi vi først satset på å analysere rasismens historiske, økonomiske og politiske grunnlag og dens stadig skiftende vesen, forsto vi at kampen mot rasisme må være bred og sammensatt. Og at den ikke kunne organiseres innenfor strukturer som allerede var satt. Dette har vi klart i løpet av de ti siste årene.

RASISME

Innvandrere i demonstrasjon.

KLASSEKAMPEN

— Vi kritiserer eksisterende maktforhold og strukturer. Men vi sikter ikke etter å overta makta, slik andre gjør. Dette gjør at vi er friere. Og at vi slipper kompromissene.

Kampen mot rasisme må være uavhengig

— Kampen mot rasisme er i sin natur nødt til å være selvstendig. Løsrevet fra proteksjonisme, selvstendig fra eurosentrisme, selvstendig fra paternalisme. Det er nettopp fordi kampen hittil har vært selvstendig og ikke har vært koblet hverken til høyre eller venstre at den i dag er alment ansett for å være en betydningsfull kamp.

— Og uavhengigheten går ikke på å være fri fra plikten til å delta i og inkorporere andre kamper — men først og fremst til å unngå å bli låst inn i politiske hierarkier.

— Det er ingen motsigelse i å si at kampen mot rasisme må være uavhengig samtidig som den føres inn i partiene. Men det sistnevnte må medføre en

forpliktelse — uavhengig av konjunkturer! Det må medføre oppriktig respekt for dem som lider under rasisme.

— Feiloppfatninger i Vesten har lenge vært at marxismen er det eneste riktige svaret til kapitalismen. Det er denne oppfatningen som får mange til å tenke at de naturlig må være mestere i kampen mot rasismen, til og med mener de at reaksjonen mot kapitalismen burde komme derfra. Det vi ofte glemmer er at marxismen er et av mange svar til kapitalismen. Svaret som har kommet fra den 3. verden gjennom omfattende motstand har vært undervurdert.

Passasjer - eller kaprer?

— At venstresida nå skulle fordre hegemoni over kampen er en diskredittering av det tidligere grunnlaget som er lagt av andre.

— Og det er ikke minst en undervurdering av den svarte bevissthet. Jeg ville være en tosk hvis jeg skulle fortelle Stein Lillqvolden eller Blitz-ungdommen som

han er en del av om hvor de skal starte en aksjon og hvordan de skal slutte den, når det er de selv som har samlet momentum til aksjonen gjennom flere år.

— Jeg kan og bør derimot være en deltaker, og ikke bare passiv men *aktiv*. Husk at det er forskjell mellom å ha rett til definisjoner av premissene for en kamp og å ha forpliktelsen til å være aktivt med å kjempe for den, avslutter Salimi.

Gårsdagens tone — morgendagens melodi

Det er de svarte som har erfart og synliggjort rasisme som en omfattende undertrykkingsform, har satt rasisme opp på dagsorden, og vist veien en må gå for å kjempe mot den. De har også påpekt at det er det hvite samfunnet som må ta *ansvaret* for rasismen.

Bitterheten blant de som har erfart, definert og analysert denne kampen i Norge lar seg tydeligvis vanskelig kamuflere. Fordi visse politiske og historiske opplevelser kan være så smertefulle at de sent vil tilgis. Særlig når gårtdagens tone ser ut til å bli morgendagens melodi.

En slags konklusjon

Vi erfarer i dag at det politiske miljø, og særlig venstresida, har stilt *visse* politiske spørsmål, på sin måte, utifra sine interesser, innunder sin sammenheng, til sitt formål. Denne artikkelen har neppe tatt utgangspunkt i disse.

Endel erfaringer og synspunkter om drivkraften i kampen mot rasisme, og hva den enkeltes rolle kan være i kampen, er forsøkt gjengitt. Den velvillige leseren får trekke konklusjonene selv. De øvrige får bli provosert.

Ser en på hvordan kampen mot rasisme forsøkes ført i dag, kan det noen ganger se ut som om de svarte har pantsatt sin kamp.

Det kan også se ut som om «antirasisme» har blitt et produkt på et marked hvor politiske krefter kjøpslår, forhandler, fallbyr for at kampen kan gå til høystbydende. For at vinneren kan trekke ut den maksimale profitt...

Men kampen er ikke til salgs. ■

VALG

lir det et nytt breit venstre
alternativ ved valget i
1989? Det er for tidlig å
si noe sikkert, men mye
tyder på at folk med ulik politisk
bakgrunn kan finne forskjellige mil-
jøer arbeide i. Hva er AKP
og RVs begrunnelse for å arbeide for
et slikt alternativ?

Av Aksel Sted

REGNBUE- ALLIANSEN

VALG

Folks levkår angripes på brei basis, og det er progressive samfunnsmessige bevegelser mot borgerskapets offensiv — opprøret i fagbevegelsen, kvinnebevegelsen, miljøkamp, anti-rasisme, ulike aksjoner for å forsvare levkåra, mot nedlegging av velferdsgoder, protestbevegelser mot rasering av distriktene. Virkerligheten presser på for å samle protestene, og det er en viktig oppgave å få disse bevegelsene til å dra i samme retning, og å utvikle dem til venstre. Dette arbeidet foregår første og fremst på grunnplanet i den utenomparlamentariske kampen. Men valgarbeid er en mulighet til å utvikle enhet og fremme en venstreutvikling.

Det er store bevegelser i partimønstret. Mye folk er på leiting etter andre alternativer. Arbeiderpartiet har store problemer og mister oppslutning. Det er gode muligheter til å rive folk løs fra sosial-demokratiet med et samla venstrealternativ. Fremskrittspartiet går kraftig fram. Det suger til seg misfornøyde folk fra de andre partiene. Mange er skremt og ønsker seg et slagkraftig venstrealternativ.

Den politiske situasjonen presser fram nye fronter ved valget i 1989. Det arbeides for og vurderes å stille ulike typer venstrelistes ved valget. De Grønne etablerer seg som parti i slutten av september. Bylista i Trondheim har vedtatt å jobbe for et breitt tverr-politisk valgalternativ. Fagforeningsfolk, bl.a. med tilknytning til DNA, arbeider i flere fylker for venstrelistes. Det er tverrpolitiske kvinneinitiativ på gang. NKP jobber for rød-grønne enhetslister. Mange ulike venstrealternativer vil hindre folk i å forlate sine gamle partier. Det er viktig for AKP/RV å arbeide blant folk som er i oppbrudd, og være en del av det alternativet som folk går til. Vi kan velge å stå på sida av det som skjer eller gå aktivt inn å være med på å utvikle oppbruddet til venstre.

Et breitt venstrealternativ øker mulighetene for å få en kommunist på Stortinget. RVs muligheter aleine er små, betydelig større i samarbeid med andre. Det er strategisk viktig å få en revolusjonær på tinget for å avsløre borgerskapets maktsystem, støtte folks kamper og for å spre AKP/RVs politikk.

Jeg har ovenfor i stikkords form tatt opp de viktigste begrunnelsene for at AKP/RV jobber for et breitt venstrealternativ. Jeg skal i resten av artiklen gå grundigere inn på ulike sider av disse vurderingene, behandle noen motargumenter, og si en del om hvordan en slik valgfront bør arbeides fram.

Hvem skal fronten bestå av?

Jeg skal legge fram fem eksempler på folk og grupper som nå uavhengig av hverandre og på helt ulikt vis har jobba for nye valglistes som står til venstre politisk.

Lederen i Drammen faglige samorganisasjon sto fram i Dagbladet i august og sa at han jobba for et breitt politisk venstresamarbeid ved valget. Olav Boye har tidligere vært opplysningssekretær i Norsk Grafisk Forbund, og

meldte seg ut av DNA i våres. Jeg ringte han på bakgrunn av avisoppslaget. I følge han sjøl (og andre) har han ikke akkurat vært noen nær sympatisør av ML-bevegelsen. Nå tenker vi veldig likt om valgfront. Og ikke bare det, men Boye har snakka med mye fagforeningsfolk i Drammens-området om en valgfront. Mange

Det er oppbrudd på venstresida. Deler av arbeiderbevegelsen er på vei mot venstre ut av DNA sitt favntak. Det snakkes om kvinneparti og om et nytt grønt parti, men er noen av disse gruppene sterke nok til å vinne fram alene?

FOTO: KLASSEKAMPEN

er interessert i å delta. Arbeidet har kommet ganske langt uten at noen AKPer har hatt finga borti det i det hele tatt.

Bylista i Trondheim består av nåværende og tidligere medlemmer av DNA, SV, NKP, Sp, RV-sympatisører, og folk uten partitilknytning. Ved kommunevalget i 1987 fikk Bylista inn 6 kommunestyrerepresentanter. Lederen for Bylista er tidligere medlem av DNA, lederen for Trondheim faglige samorganisasjon, Asle Bjørgen. På et medlemsmøte i august vedtok Bylista enstemmig å arbeide for et bredt tverrpolitisk samarbeid ved valget i -89.

Ei gruppe kystfiskere i Nordland vurderer å stille ei Nordlandsliste som legger hovedvekt på krisa i havet og distriktsraseringa. Så vidt jeg veit er de nå interessert i å gå sammen med andre i et valgsamarbeid.

Ulike miljølister gjorde det bra noen steder ved kommunevalget i 1989, og De Grønne vil med utgangspunkt i disse listene bli stifta i september. Innafor dette miljøet og i miljøorganisasjonene er det folk som ivrer for et bredt venstresamarbeid ved valget.

På Nordisk Forum ble mange imponert over Kvinnepartiet på Island, ikke minst av hvordan de sjøl suverent la premissene for sitt eget arbeid og utvikla sine egne arbeidsmetoder. Eget kvinneparti i Norge ble diskutert, og det lekes med tanken blant flere. Mye kvinner er lei av å slåss med menn i sine egne partier, lei av at kvinneperspektiv og kvinnesaker alltid forsvinner, lei av at menn legger premissene for arbeidet. Det er tatt et kvinneinitiativ i Oslo for å samle kvinner bak et bredt venstrealternativ. Når dette leses kan det ha utvikla seg i flere retninger.

Blir det breie venstrelistes som RV/AKP deltar i ved valget i 1989 så er det ikke snakk om lister som er et resultat av et topplanssamarbeid med et par smågrupper. La meg nok en gang slå fast (siden det er skapt forvirring i pressa): Det kommer ikke på tale med noe ensidig samarbeid med NKP om en valgfront. Vi står politisk langt fra NKP. Vi vurderer fremdeles Sovjet som ei imperialistisk supermakt med ansvar for folkemord og beinhard undertrykking.

Et valgsamarbeid må bygge på det som rører seg i de opposisjons- og opprørsbevegelsene som finnes i samfunnet. Det er utviklinga i samfunnet og disse progressive strømningene som vil kunne drive fram tusenvis av aktivister og støttespillere for et bredt venstrealternativ ved valget.

De virkelige bevegelsene

* 10 000 kvinner var samla på Nordisk Forum til politisk debatt ei hel uke! Det er utrolig. Kvinnebevegelsen er stor og omfattende, og opprørsk. Her er det mye å hente.

* Innafor fagbevegelsen er motstanden mot regjeringas politikk og toppen i egne organisasjoner stor. Protestene mot lønnsloven samla titusenvis. Kvinnelønna

VALG

blir tema mot LO-toppens ønske. Det har vært aksjoner mot rentepolitikken, lærere har vært ute i omfattende streiker osv. Det er mye fagforeningsfolk som er på jakt etter alternativer til Arbeiderpartiet. Vi har ikke sett de store utbrudda, men mange har meldt seg ut, og enda flere kommer til å la være å stemme DNA i september -89. En samling til venstre med faglig tyngde vil ha mye å hente.

* Miljøspørsmål er det som opptar folk aller mest i følge undersøkelser. Naturkatastrofene og den systematiske ødeleggelsen av livsgrunnlaget presser seg inn i bevisstheten. Folk er opptatt av hva som kan gjøres — det kan ikke fortsette lenger. Miljøbevegelsen har stor støtte, og er voksende. Alle partier legger opp en eller annen miljøprofil, men har ikke så stor troverdighet blant aktivistene.

* Borgerskapets storstilte omstillingspolitikk fører til protester og aksjoner. Det reiser seg aksjoner mot nedlegging av sjukehus, mot dårligere barnehavetilbud, skolelever aksjonerer mot dårlig skoletilbud, og ikke minst er protestene i distriktene omfattende. Disse bevegelsene samler mye folk med sympatier hos alle partier. Men bortsett fra RV/AKP (tildels også SV) så har de andre partiene problemer fordi de støtter hovedlinja med innsparinger og nedskjæringer.

* Den anti-rasistiske kampen har hatt et stort oppsving i Norge det siste året. Regjeringas utlendings- og flykningepolitikk har fått tusenvis av folk på gata. Rasistiske overgrep fra ytterste høyre fløy fører også til at anti-rasister mobiliserer for å slå tilbake. Ikke minst har mange unge blitt politisk aktive gjennom den anti-rasistiske kampen. De fleste er ikke knytta til noe parti. Mange vil hilse et breitt venstrealternativ velkommen.

* Internasjonal solidaritet står sterkt i Norge. Det er stor bredde og en god del aktivister i denne bevegelsen. Støtte til det afghanske folket mot Sovjets okkupasjon og folkemord. Motstanden mot apartheid og støtte til frigjøringskampene i det sørlige Afrika. Protestene mot USAs innblanding i Latin-Amerika. Den voksende solidariteten med det palestinske folket. Støtte til folkene i den 3. verden mot imperialistisk utsuging og undertrykking.

For AKP/RV er det en helt sentral politisk målsetting å utvikle disse samfunnsmessige bevegelsene både politisk, i bredden og i kampformer. Det er helt avgjørende for hva slags samfunn vi skal ha i åra framover, og det er avgjørende for en revolusjon i Norge. Disse bevegelsene må ikke bare utvikles hver for seg. De må utvikles til å dra i samme retning. Borgerskapet vil gjøre alt for å splitte opp. Både enhet og kamp mellom ulike bevegelser finnes og kan utvikles; miljøbevegelsen og fagbevegelsen, anti-rasisme og alle andre bevegelser, kvinnebevegelsen og mannsdominert fagbevegelse, distrikt mot by osv. Arbeidet for å utvikle disse strømningene og utvikle enheten skjer første og fremst på grunnplanet i de ulike

bevegelsene, i den utenomparlamentariske kampen. Men valgarbeidet kan være et ledd i dette arbeidet.

Det er i disse politiske bevegelsene en valgfront må ha sitt utspring og tyngdepunkt. Det er ikke snakk om en papirkonstruksjon med noen få oppkonstruerte personer som skal utgjøre bredden. Det er snakk om å drive fram en valgfront som blir et samlende uttrykk for mye av de samfunnsmessige og politiske bevegelsene som finnes.

Hva slags program?

En brei valgfront i Norge i 1989 kan ikke ha noe revolusjonært program. Det betyr ikke at AKP/RV har endra samfunnsanalyse. Vi mener fremdeles at kapitalismen må styrtes gjennom en sosialistisk revolusjon. Vi vil fortsette å legge fram våre analyser av kapitalismen, og jobbe for et sosialistisk og seinere et kommunistisk samfunn.

Valgfronten må ha et kort program med utgangspunkt i de bevegelsene jeg har nevnt over. I tillegg mener jeg den må gå klart mot norsk EF-medlemsskap. Personene og gruppene som slutter opp om fronten må ha full frihet til å ha sine egne meninger og kjøre sine saker utover dette programmet.

Konkret utforming av program og diskusjoner rundt det har kommet kort. Nå er det på tide å komme i gang. Men jeg vil igjen presisere at det ikke må være en prosess innafor fire vegger på et partikontor. Vi i RV/AKP må få fram de krava som er på grunnplanet innafor de ulike bevegelsene, vi må fremme våre synspunkter og forslag, og vi må slåss for dem. Samtidig må vi legge stor vekt på at i en valgfront er det helt avgjørende med gjensidig respekt og vilje til å finne løsninger som kan godtas av andre. Det er ikke AKP/RV som dikterer betingelsene og programmet. En slik front vil vi ikke ha, men det «farlig» å bevege seg i ukjent terreng.

Hva med SV?

Politisk sett tilhører SV en slik politisk brei venstrefront. Det bør arbeides for at SV skal støtte arbeidet for slike lister og trekke sine egne. Mange folk i SV og som støtter partiet ønsker et slikt breitt samarbeid på venstresida som samler folk fra de ulike progressive bevegelsene. Dersom SV eller SVere blir med i dette arbeidet, vil det øke muligheten for å rive folk løs fra Arbeiderpartiet, vinne ungdommen og aktivisere flere folk.

SV-ledelsen har gjort det klart at det ikke kommer på tale å delta i en slik valgfront. Stemninga er langt mer positivt nedover i rekkene. Men SV har sine gode grunner for ikke å delta, og det bør vi forstå. SV vil aleine komme inn med ei betydelig større stortingsgruppe enn i dag, og galluppen er stigende. Den nye valgloven med 8 utjevningsmandater vil gi SV ekstra mandater, og stemmene i hvert enkelt fylke teller for å vinne dem. Det er

ikke noe merkelig ved at SV i denne situasjonen går inn for egne lister.

Skal NKP utelukkes?

Jeg har allerede slått fast at det ikke kommer på tale med noe partisamarbeid med NKP, og at det er store skiller politisk. NKP støtter ei imperialistisk supermakt, og har støtta folkemord. NKP er ingen viktig del av en valgfront. Det spiller liten rolle om de slutter opp om den eller ikke.

Det ville vært umulig for RV/AKP å stille betingelser om at NKP skulle utelukkes fra et breitt valgsamarbeid. Da var det vi som hadde utelukka oss sjøl. NKP er med i Bylista i Trondheim, og andre som jobber for breie listealternativ er klare på at det i utgangspunktet ikke må utelukke noen.

Sjøl om NKP er et lite og stivna parti som betyr minimalt, mener jeg det samtidig er nødvendig å se på endringer som skjer. (Når en skriver slike ting, skjerper alle sansene og tenker det værste om nyvurdering, linjeskifte osv. Her tas derfor alle forbeholda om at vurderingene av Sovjet står ved lag osv...) Jeg mener det er forskjell på å støtte innmarsjen eller tilbaketrekking i Afghanistan. Det er forskjell på å støtte Bresjnevs forsvar for terror og aggresjon, og å gi støtte til glasnost som i ord står for noe annet.

La ikke diskusjonene om brei valgfront bli en diskusjon om NKP. Det dreier seg ikke om det.

Hvordan vokse fram?

I 1983 satte RV i gang kampanjen for «Bjartmar-listen». Opprinnelig hadde RV planer om å stille 50-70 kommunelister over hele landet. NRK endra reglene for å få delta i valgsendingene slik at en måtte ha minst 117 lister. RV sa da at vi skulle stille så mange lister sjøl om vi skulle plukke folk etter telefonkatalogen (jeg trur det ble gjort et sted). Dette førte til at folk fra AKP/RV over hele landet gikk ut og spurte folk om de kunne tenke seg å stå på RV-lister bare for at RV skulle få bli med i NRKs valgsendinger. Svarene vi fikk overraskte mange. For det første sa mange flere ja enn vi hadde regna. Og ikke bare det, mange krevde at det skulle være «skikkelige» lister og drives valgkamp for dem.

Hvorfor skriver jeg om det nå? Fordi metoden var å gå ut og snakke med mye folk. Svarene var overraskende positive. Nå er det snakk om å jobbe for mye breiere lister. Da jeg leste Dagblad-intervjuet med Samorg. formannen i Drammen og seinere snakka med han, fikk jeg en gledelig overraskelse. Jeg har hatt flere. Nå må det snakkes med mye folk i ulike miljøer og med ulike politiske sympatier. Folk må samles, diskutere og jobbe for å få med flere. Det må startes diskusjoner om program, navn på fronten og kandidater.

I noen få fylker er det breitt sammensatte komiteer som nå arbeider for slike lister. Etterhvert må det gro fram i alle fylker, i byer og kommuner.

Målsettinga vår er at det skal bli en landsomfattende valgfront. Når arbeidet på fylkesplan har kommet langt nok med skikkelig bredde, må det derfor samles til «ett rike». Det må samles inn 3000 underskrifter på landsplan innen 31/3 -89 for å registrere listene, og kandidater må nomineres innen 1/7.

Gubbelister og kvinneinitiativ

Skal valgfronten få noen slagkraft må den være et uttrykk for kvinneopprør og kvinners krav. Det må komme til uttrykk gjennom programmet, men enda viktigere gjennom at mye kvinner slutter opp om fronten, preger listene (minst 50 prosent og mye toppkandidater) og preger arbeidet.

Til nå har arbeidet med alternativlister vært mannsdominert. Også de aller fleste av de aktuelle navna som er lufta som mulige toppkandidater i en del fylker, er menn. Det er en alvorlig svakhet og en trussel mot hele prosjektet. Det må altså endres!

I Oslo jobbes det med et initiativ for å samle kvinner for en brei valgfront. De jobber med å få med seg kvinner i ulike miljøer, diskuterer hvordan de skal legge premisser for arbeidet og få fronten til å ha kvinneprofil. Planene er også å diskutere kandidater og fungere som støttegruppe for kvinner på lista. Slike kvinneinitiativer og kollektiv kvinnejobbing er helt avgjørende for å få en valgfront som kvinner i stort omfang slutter opp om. Siri Jensen, Taran Sæter og Kjersti Ericsson fra AKP- og RV-ledelsen har skrevet brev om dette til mange RV/AKP-kvinner. Følg det opp. La det bli slike kvinneinitiativ i alle fylker.

Forberede RV-valgkamp

Sjøl om mulighetene for breie venstrelistesaker er gode, er det langt i fra sikkert at det blir noe av. Det er mange skjær i sjøen. Det kan bli for smal oppslutning om de initiativene som er i gang, grupper og sentrale folk kan trekke seg, det kan bli så store uenigheter om program at det sprekker, og det kan bli «skjæring» angående kandidater. Derfor er det helt nødvendig å forberede en RV-valgkamp samtidig som vi jobber for breie lister. Det betyr å diskutere hvilke saker vi vil legge vekt på, profil o.l., og det betyr å starte nomineringsarbeidet i RV. Lær av Telemark som skal nominere sine øverste RV-kandidater i september!

Et eget RV-arbeid er også viktig for vårt arbeid innfor en brei front. Vi må finne ut hvilke saker vi mener politisk er de viktigste, hva vi skal slåss for i fronten. Og vi vil ha egne kandidater på listene. Jon M er lansert i Oslo. Det er flott, men det skal flere på lista — både kvinner og menn, og i alle fylker. Vi veit at det ikke er noen enkel jobb. Og kandidatene skal markedsføres. RV/AKPs nominasjonsarbeid må ha kommet langt i løpet av høsten — de øverste 4-5 må i alle fall bli klare. ■

VALG

ISLANDS VARMEST

Etter å ha lest i dagspressen at nærmere 30% av Islands befolkning kan tenke seg å stemme på kvinnelista ved neste Alltingsvalg, samtidig som vi satt med et bestemt inntrykk etter Nordisk Forum at her er det ikke snakk om noe helt stuereint parlamentarisk parti, var nysgjerrigheten på topp da vi klarte å huke tak i en representant for dette underlige islandske fenomenet. Ingebjørg Hafstad var på Kvinneinitiativets store åpne møte i september for å legge fram erfaringer fra arbeidet med Kvinnelista på Island.

Av Helga Moss

— Møtet i Samfunnssalen minnet meg om vårt første møte i 81. Vi samlet kvinner fra mange ulike partier, og representanter fra helt forskjellige ideologier. Vi ble litt usikre, hvordan skal vi kunne snekre sammen en felles politikk ut fra dette? Vi satt litt fastlåste i våre små bårer, og for mange av oss var lojalitetsfølelsen til de partiene og venstregruppene vi kom fra stor. Mennenes press lå i lufta: Ikke forlat oss! Vær trofaste!

— *Så ble det vel harde kamper?*

— Nei egentlig ikke. Vi gikk ikke inn i diskusjonen. Vi ignorerte dem rett og slett. Vi sa bare at nå vil vi drive med dette, og så gjorde vi det.

— *Som Nora, kunne vi tilføye, fortell litt om det politiske landskapet dette skjedde i.*

— Det direkte initiativet ble tatt av den marxistisk orienterte Rødstrømpebevegelsen. Denne ble dannet mens maoismen sto sterkt i begynnelsen av 70-åra. Vi hadde flere m-l grupper på Island da, men passet på at ingen retning fikk hegemoni i Rødstrømpebevegelsen. Vi ble imidlertid stadig mer «ideologiske» og mot slutten av 70-åra hadde vi ikke lenger noen appell blant islandske kvinner. Vi var iferd med å tørke ut. Samtidig var det for første gang venstre-majoritet i bystyret i Reykjavik, med

Folkealliansen (SV) som det største partiet, sammen med Arbeiderpartiet. De klarte ikke å gjennomføre noe som helst positivt kvinnepolitisk, blant annet ble barnehagepengene på budsjettet stående ubrukt. Dette førte naturligvis til tillitskrise i forhold til disse partiene. Vi bestemte oss for å sette igang sjøl.

Nå i ettertid kan jeg forstå at det var vanskelig for venstrealliansen å få gjennomført ting. Høyre hadde gjennom mange års flertyallsstyre sikret seg alle nøkkelposisjoner i maktapparatet. Heldigvis skjønte vi ikke det da. Heldigvis hadde vi heller ikke forutsett at Rødstrømpebevegelsen raskt skulle

E KILDE

miste kontrollen over det vi hadde satt igang. Initiativet vårt fikk sitt eget liv. Hadde vi forsøkt å være forutseende hadde vi kanskje ikke turt å sette det hele igang.

En annen viktig innflytelseskilde var islandske jenter som hadde studert i Sverige. de kom tilbake med begrepet *kvinnekultur*. De hadde også studert Marx' perspektiv i et kvinneperspektiv. Diskusjonene med disse kvinnene rørte ved et ømt punkt, i hvertfall hos meg. Jeg hadde valgt meg en ideologi; et fastlåst verdensbilde hvor alle fenomener **skulle** ha sin plass. Men jeg gikk rundt med et ubehag, en fortrent følelse av at

det er noe som ikke stemmer med denne marxistiske ideologien vår. Det hadde med hverdagslivet å gjøre, opplevelsen av å være mor og yrkesaktiv. Alle de umulige hverdagsvalgene. Jeg vil kalle det den *kategoriske splittelsen av personligheten*. Å si at barnehageplass og jobb til alle kvinner ville være ensbetydende med kvinnenfrigjøring ble liksom litt for tynt. Hverdagslivet vårt handler jo om fornyelsen og utviklingen av sjøve menneskelivet. Dette grunnleggende aspektet er uteglemt i alle ideologier, også marxismen. Derfor blir de marxistiske analysene skjeve. I stedet må vi sette reproduksjonen, fornyelsen av mennes-

kelivet i sentrum for alle politiske bestrebelser, all samfunnsmessig virksomhet må bli serviceinstitusjoner for dette.

Egne følelser og spontane oppfatninger

For kvinner er dette det mest nærliggende perspektivet å se ting i; hva som er konkret bra for levende mennesker, i stedet for å se produksjonen og økonomien som en naturlov menneskene bare må innordne seg under. Renta går opp, eller renta går ned, politikerne framstiller det som en naturlov vi bare må innfinne oss med. Vi sier at dette er bare tull. Sjølsagt kan vi la produksjonen og økonomien tjene folks daglige liv, i stedet for omvendt. Det gjelder bare å sette seg i bevegelse for å få det gjennomført. Vi viser gjennom å være til at det vanlige kvinner tenker og syns innerst inne, slett ikke er dumt. Det virkelig vanvittige er jo at slike betraktninger ikke er akseptert hos de som styrer.

Bevisstgjøringen om kvinnes egen kultur og væremåte, sprunget ut av vår daglige omsorg og ansvar for andres liv og velferd, ga meg et nytt politisk ståsted. I stedet for å snakke ut ifra en utenatlært lekse om Økonomi, kunne vi begynne å arbeide ut fra et indre kraftsentrum, med utgangspunkt i egne følelser og spontane oppfatninger. Disse hadde jeg tidligere måttet undertrykke av frykt for trå feil, si noe som ikke lot seg innpasse i vår lukkede ideologi. For en befrielse!

— *Hvordan arter denne kvinnekulturen seg konkret i det politiske livet?*

Innad arter det seg slik at vi alltid søkert mot enigheten, i stedet for skillelinjene. Vi kan ta NATO-spørsmålet som et eksempel. Vi unngikk i det lengste og ta stilling her. Basen på Keflavik har splittet det islandske folket i to. Alle som var mot ble stemplet som kommunister. Når vi kom på Alltinget gikk det ikke lenger an å ikke ha tatt stilling til dette viktige spørsmålet. «Hva skjer hvis vi hiver ut amerikanerne, kommer russerne da?» var det spørsmålet mange stilte seg. dessuten er økonomien i denne delen av landet helt innrettet på basen. Det er et meget reellt problem. På et møte var det imidlertid en kvinne som sa:

VALG

«Skal vi la den amerikanske hæren styre den islandske kvinnebevegelsen?» Nei, det var for absurd. Her fant vi kjernen av enighet vi kunne jobbe oss videre fra. Gradvis gjennom diskusjoner og informasjonsutvekslinger har vi jobbet oss fram til enighet på NATO-spørsmålet: Slik jobber vi. Dette hindrer oss i å splittes på ideologiske spørsmål. Vi er hele tiden i utvikling. Feminisme er ikke et fastlagt tankeskjema, det er en prosess.

Vi går heller aldri inn i «hanekamper» med andre partier: «Dere gjorde ditten og datten i fjor» osv. Vi stilte friskt til valg uten å kunne all verden om mange ting. Det verste for politikerne og media var at vi ikke et øyeblikk la skjul på alt det vi ikke var sikre på, og at vi innbyrdes hadde forskjellige syn på ting. Det var uhørt, vi brøt med de parlamentariske spillereglene. Vi ble anklaget for å være infantile og naive, men så viste det seg da, at vanlige folk hadde all mulig sans for denne «uproffe» stilen. Husk at folk liker å forstå hva politikere sier!

— *Så det er noe i dette at «kvinnen representerer kaos»?*

— Ja, så absolutt, og det er nettopp det som trengs, å ryste disse patriarkalske institusjonene og vanetenkingen i grunnvollene. Alltinget er på mange måter en «værna bedrift». På toppen av det parlamentariske hierarkiet er det mye som er usynlig. Gjennomsnittspolitikeren er advokat eller økonom og mangler fullstendig ekspertise på det de skal styre, nemlig hverdagslivet. Vi viser at vi kan delta i politikken, den handler jo om hverdagslivet. Hva veit de om en barnehage? Fint lite.

Husmopolitikk i maktposisjon

— *Det at dere bryter så radikalt med den normale politikerrollen skaper vel litt angst skulle vi tro?*

— Ja, det har vi mange eksempler på. I et TV-program på direkten gikk nyhetssjefen fullstendig i oppløsning og spurte i fistel om vi ikke trodde han var like glad i barna sine som oss. Etterpå ringte mange og støttet oss. De syntes ikke den slags oppførsel gikk an.

Men det er tosiktig. Høyres finansminister sa i et intervju at vi var «nice little ladies whith nice little ideas». Høyre har tilbudt oss regjeringssamarbeid. Det lå i lufta at vi skulle få kulturdepartementet, herunder skolevesenet. Vi valgte nei, for vi kan ikke tillate oss å bli ansvarliggjort i forhold til en slik politikk. Men det var fristende, her hadde vi jo mulighet til å sette igang en revolusjon i skolen! De skjønner jo ikke bæra, de tror kulturdpartementet er uviktig og ser ikke rekkevidden av vår politikk. De skulle la kvinne stulle og stelle med barn og skole! Det skulle vi da så sannelig også ha gjort. Her er det mye som kan gjøres, også uten mere penger. Å bryte ned de strukturene som skaper «tapere» for eksempel. Tenk deg konsekvensene av at alle ungene får masse tillit til egne ressurser! Da ville nok makta fått problemer.

— *Etter meningsmålingene ligger dere an til å bli Islands største parti. Hva gjør dere med Makta?*

Oj,oj, vi er både ambivalente og litt redde. Det vil være vanskelig å holde seg utafor regjeringa hvis vi får 20 representanter på Alltinget, slik det ligger an til nå. Vi har bestemt oss for at det minste vi må ha er Finansdepartementet, muligens også Utenriks. Vi har også bestemt oss for at vi må ha en gruppe i ledelsen, ikke en enkeltperson. En statrådspost er altfor viktig til at en person kan jobbe seriøst med alle saker. I praksis styrer da byråkratiet det hele. Tenk hvis ungen din har kikhoste, da skal du kunne være hjemme og ta deg av ham. Slik det fungerer i dag, blir det de minst omsorgsfulle personene som tar på seg politisk ansvar. Dette kan vi ikke akseptere.

— *Dere sier jo at dere ikke har tatt stilling til mange saker, og at dere ikke tar avgjørelser uten en lang forutgående prosess. Dette kan da umulig fungere hvis dere tar på dere denne typen ansvar?*

— Det der er en misforståelse. Vi har nå fått gjennomdiskutert så mye at vi har det du kan kalle et helhetlig parti-program. Det siste året har vi også studert økonomi. Her hadde vi forøvrig visse problemer med våre kvinnelige økonomer. Etter flere års indoktrinering i patriarkalske «naturlover» ved

universitetet var det nødvendig med en viss avlæringsprosess. Hovedstolpene i vår økonomiske politikk er imidlertid nå klare.

Slik det er i dag er Island i for stor grad en råvareleverandør. 80% av eksporten er fisk, mesteparten bare frosset og sendt ut av landet. Her vil vi satse på etablering av viderefordelingsindustri i små desentraliserte enheter med avansert teknologi. Det vi har av større industri i dag er aluminium og ferrosilisiumindustri, drevet med utenlandsk kapital. Denne ønsker vi å avvikle, da den ikke baserer seg på islandske råvarer, kun utbytting av billig elektrisitet og arbeidskraft. Spikerverket har forøvrig etablert seg på Island nettopp på grunn av dette. Hovedprinsippet i den økonomiske politikken vår er desentralisering og fleksibilitet. Men her er det snakk om fleksibilitet på arbeidernes premisser, vel og merke.

Vi kaller finanspolitikken vår «den praktiske husmors politikk». Vi har et stort grått marked med private finansieringsselskaper. Vi vurderer nå å rett og

VALG

slett forby dem: «Mamma sier NEI!» Frihetsideologien har gått for langt, nå trengs det en fast hånd som kan si stopp: «Dere må lære at ikke alle kan gjøre som de vil, uten å ta hensyn til andre.» Dette er vårt svar til «Carl I. Hagen»-ideologene.

Samtidig må jeg understreke at vi tror det vil ta lang tid før vi får gjennomført virkelig store endringer.

Vil forandre spillereglene

— *Hvordan vil de andre partiene reagere hvis dere får virkelig stor innflytelse i de parlamentariske organene?*

— Du vet, før i tiden sto de for noe, disse partiene, de hadde sine ideologier. Senterpartiet skulle ivareta bøndernes interesser osv. I dag er det bare apparatet igjen, og på Island går partiposisjonene nærmest i arv. Disse apparatene har ingen annen funksjon enn å være der. Når de begynner å stille seg det fundamentale spørsmål om *hvorfor de er der*, kan vi kanskje begynne å snakke sammen.

— *20-30% av stemmene deres kom-*

mer fra menn. Hva skal vi si om mann-folkas stilling oppi alt dette?

— For det første tror jeg det er slik at mange kvinner nå har funnet Noras «det vidunderlige». Vi veit hva vi vil, og handler ut ifra det. De fleste mennene derimot, skjønner fremdeles ikke hva Nora mente.

Vi kan sammenligne samfunnet med et hus, hvor patriarkene styrer og bestemmer, og hvor de undertrykte mennene er leieboere. De har fått være med å sette inn noen skarve møbler, dekorere litt, og ser derfor huset til en viss grad som sitt eget, sjøl om de ikke har det så bra der. Vi kvinner derimot, har bare vært gjester, som ikke har fått være med i det hele tatt på å utforme dette huset. Vi har derfor lettere for å fri oss fra vanen, for å ta av oss patriarkatets briller. Mennene går lett inn på patriarkens premisser når de vil forandre noe, de forsøker å vinne i det samme spillet. Vi vil forandre sjølve reglene. Lenins revolusjon i Sovjet forsøkte ikke å endre de patriarkalske maktstrukturene, for

eksempel. Man beholdt hierarkiet. Det førte imidlertid ikke til frigjøring i Marx' forstand; det kommunistiske samfunn.

— *Stalin proklamerte det klasseløse samfunn i 1936, tror jeg det var. Seinere gikk han tilbake på dette, han fant vel ut at folket ikke var frigjort allikevel. Her kan man vel ane at folket er blitt et redskap for ideologien i stedet for motsatt?*

— Ja nettopp, her ser man virkelig hvor skummelt dette forholdet til ideologi er, menn kjemper og dør for prinsipper, men ser ofte ut til å glemme hva det egentlige utgangspunktet var; å skape konkrete endringer i levende menneskers liv.

I dag ser vi at kvinner i Athen stiller de samme konkrete forslag til program for bystyret som kvinnene i Reykjavik. Kvinnene har begynt å snakke et globalt språk. Og vi oppdager at vi har samme skisser til et nytt hus. Dette springer ut av det som er felles i kvinnes oppgaver og erfaringer verden over; omsorg og ansvar for andre mennesker. Den voldsomme energien som kommer til overflata nå må brukes. Denne kvinneenergien har et stort samfunnsomveltende potensiale.

Identitetsløse menn

Jeg er imidlertid bekymret for de unge guttene, for sønnene våre. Jeg har undervist i gymnaset i mange år. Før var det guttene jeg lærte navnet på først, de var utadrettede, tok initiativ og gjorde seg bemerket. Nå har jeg oppdaget at dette har snudd seg helt, det virker som om det er en lammelse her. De har ingenting å stille opp mot det aktive jenteinitiativet, de har havnet i et vakum. De har jo søren ingen positive identifikasjonsfigurer. Vi hadde jo tross alt de sterke mødre i familie og nærmiljø da vi startet kampen for å bli sosialt skapende og aktive. Unge gutter som i dag identifiserer seg med oss i sak, opplever sitt kjønn, sin mannlighet som å stå i motsetning til dette.

— *Fører vi kampen slik at den bare opprettholder de gamle undertrykkende kjønnskategoriene? Alt du er og alt du gjør filtreres og måles gjennom kjønnsbrillene?*

VALG

— Ja, jeg tror det er *noe* i dette. Noen gutter løser denne identitetskrisa gjennom å forsterke det gamle mønsteret; gjennom å søke å bli eneren på et eller annet område, f.eks. idrett. Men det er fortvila, vi kvinner måtte bryte ut og sprengte lenkene, men hvor står vi hvis ikke menn klarer å finne et eget gjen-svar? «Myk mann»-problemet besto jo mye i at menn forsøkte å finne et svar på kvinnebevegelsens premisser. Menn har ingen kollektiv basis å stå på i forandringen av sin identitet som mann. Det hadde jo vi, uten denne basisen blir det umulig. Kjønnsideidentitet er ikke et individuelt spørsmål, og kan heller ikke utvikles positivt uten gjennom et kollektiv av menn.

— Bare så synd at de *spede* forsøkene til dette ofte ser ut til å rette mye av aggresjonen mot kvinnene, som for eksempel i behandlingen av skilsmisseproblematikken. Ofte får man inntrykk av at de er skuffa over at vi har forlatt dem, både i bokstavelig og overført be-

tydning. Så prøver de å hevne seg, i stedet for å se det som et utgangspunkt for egen vekst og utvikling.

— Det er mye angst blant menn når det gjelder å forholde seg til egen seksualitet. På et litteraturseminar jeg ledet om den mannlige identitetskrisen, med utgangspunkt i bla. Espen Haavards-holms romaner, opplevde jeg noe bemerkelsesverdig. Mennene prøvde hele tiden å vri seg unna diskusjonene om mannlige seksualitet ved å snakke om den kvinnelige seksualiteten. Siden dette ikke var mulig i dette forumet, forsvant de alle etterhvert. Til slutt satt det bare kvinner og en homofil mann igjen. Det ble for farlig. Bedre å dra rullegardina ned. Kanskje ville det gått bedre med mannlige seminarledere?

— Jeg kjenner guttunger som uttrykker eksplisitt redsel overfor mannsrol-len. De ser på verden og oppdager voldtekt, overgrep og umenneskelighet. De sier de er redd for å bli slik. Da pleier jeg å svare at dette er du helt uskyldig

overfor. Og du velger jo sjøl hvordan du vil bli. Men jeg får en ekkel følelse av at dette ikke er helt sant. Her kunne vi trengt noen offentlige «skikkelige mannfolk» som kunne være forgrunns-figurer. Så lenge kampen mot seksuell trakassering knyttes såpass ensidig til kvinnene, opprettholdes denne identi-tetskrisen. Valget står mellom å bli et jævlig mannfolk eller ingenting i det hele tatt. For kvinner kan de jo aldri bli.

— Dette er et stort dilemma for den feministiske bevegelsen. En iransk kvin-ne som besøkte oss på Island sammen-lignet oss med en vakker fugl med bare en vinge; den kan bare fly i ring.

— Men fuglen skal ikke av den grunn holde opp med å fly?

— Nei, naturligvis ikke. Kvinneparti-er av vår type har ikke vardesteiner foran oss, mye ligger i tåke. Det er der-for det er så bekreftende for oss å se dere nå. Det er så mye som ligner. Altså må vi være inne på noe. ■

MENNS KJØNN BEVISSTHET — KVINNERS KLASSE BEVISSTHET

Av Kjersti Ericsson

Gamle Marx har påpekt at arbeiderklassens revolusjon er den første revolusjon i historia som ikke har hatt som mål å erstatte en utbytterklasse med en annen, men å frigjøre menneskeheten.

Revolusjon, sosialisme og kommunisme, det er uttrykk for arbeiderklassens interesser. Arbeiderklassens kamp mot kapitalismen er imidlertid ikke bare ei gruppes interessekamp, men en kamp for å oppheve *all* undertrykking. Dersom den forfaller til snever interessekamp for ei gruppe, så forrårer den i konsekvens sin egen kamp, sine egne virkelige interesser. Et av de klareste eksemplene på dette, er de sosialistiske partiene i den 2. internasjonale, som før første verdenskrig utarbeidet noe de kalte «sosialistisk kolonipolitikk». Disse partiene lå under for hvit sjåvinisme, og klarte ikke å se at den anti-imperialistiske kampen til folkene i koloniene var ei voldsom drivkraft for å styrte det systemet de sjøl sloss mot — nemlig kapitalismen. Ved å forsvare kolonialismen, sjøl om de ville gi den en «sosialistisk» form, forsvarte de det systemet som undertrykte dem sjøl. Et

Målet er å frigjøre hele menneskeheten, og da kan ikke arbeiderklassen være splittet etter kjønn. For å oppnå en ny enhet i arbeiderklassen må menn endre sin kjønnsbevissthet og den nye kvinnelige arbeiderklassen må øke sin klassebevissthet.

motbydelig og tragisk resultat av den «sosialistiske kolonipolitikken» var at det franske kommunistpartiet støtta det franske borgerskapet mot den algirske frigjøringskampen. De franske kommunistene mente at *først* måtte Frankrike bli sosialistisk, og så skulle de franske sosialistene ordne opp for folkene i koloniene. Fordi de ikke anerkjente det algirske folkets kamp som likeverdig med deres egen, endte de opp med å støtte en blodig og brutal kolonikrig.

På samme vis er det med rasismen i dag. Fremmedfrykt har alltid eksistert. Men rasismen — i den formen vi kjenner den i dag, er imperialismens ektefødte barn. Imperialistisk utbytting og undertrykking legitimeres når de undertrykte ses på som mindreverdige mennesker. Den hvite arbeiderklassen kan imidlertid ikke frigjøre seg uten at imperialismen og dermed rasismen knuses. Hvit rasisme i arbeiderklassen, det er å lenke seg sjøl til det systemet en ønsker å frigjøre seg fra.

Menns kjønnskamp

Det er også et objektivt, politisk behov for en *særegen mannskamp* mot kjønnsundertrykkinga. Det er i hovedsak to grunner til dette:

KJØNN & KLASSE

KAPITALISMENS

AKP (m-l) har vi ei analyse av hvilken rolle kvinneundertrykkinga spiller for kapitalismen som system. Stikkordsmessig går denne analysa ut på følgende:

- 1.** Kvinneundertrykkinga er innvevd i kapitalismen som økonomisk og politisk system. Full kvinnefrigjøring krever at kapitalismen styrtes.
- 2.** Kvinnekampen er ei revolusjonær kraft som arbeiderklassen må alliere seg med. Kvinnekampen kan heller ikke vinne fram uten i allianse

med arbeiderklassens kamp mot kapitalismen.

3. Det har vokst fram to spisser i arbeiderklassen: I tillegg til det tradisjonelle kjerneproletariatet har vi fått de kvinnelige arbeiderne. De kvinnelige arbeiderne spiller *sin* ledende rolle ut fra den doble posisjonen som undertrykt klasse og undertrykt kjønn. Skal denne delen av arbeiderklassen utvikle styrken sin fullt ut, trenger de både klassebevissthet og kvinnebevissthet, både klasseorganisering og kvinneorganisering. Kvinnekampen blir derfor en del av kampen for å utvikle *arbeiderklassens* kamp, for å sikre at ikke arbeiderklassen slåss med den ene handa bundet på ryggen.

— Kampen mot kvinneundertrykkinga er ei revolusjonær kraft. Vanlige mannfolk spiller en rolle i å opprettholde denne undertrykkinga. Å slåss mot kvinneundertrykkinga fra et *mannsperspektiv* burde derfor være en del av den revolusjonære praksisen til mannfolk som ønsker å kjempe mot kapitalismen.

— Borgerskapet splitter arbeiderklassen langs en rekke skillelinjer. De utnytter sosiale kjennetegn ved ulike grupper arbeidere til særegne former for utbytting og disiplinering, og til å skape motsetninger som hindrer enhet. De viktigste sosiale kjennetegna som utnyttes på denne måten er rase og kjønn. Dersom vi ikke studerer den særegne bruken kapitalistene gjør av svarte og hvite arbeidere, av kvinnelige og mannlige arbeidere, forstår vi ikke hvordan kapitalismen fungerer. Og vi klarer heller ikke å utvikle en strategi for kampen mot den.

Kjønnsidentiteten

Ei særegen analyse av mannen som sosialt kjønn, og ei særegen linje for *mannskampen* mot kjønnsundertrykkinga er høyst påkrevet. Men det har vist seg å være

svært vanskelig å komme noen vei med dette, trass i noen lovende tilløp. Hvorfor? Ulike forklaringer har vært lansert:

— «En kan ikke vente at de privilegerte skal slåss mot egne privilegier». Men revolusjonære har gang på gang vist seg i stand til ofre svært mye, også livet, for det målet de trodde på, sjøl om de hadde andre utveier. I vårt udramatiske Norge har vi også nok av eksempler på at folk ofrer privilegier: I proletariseringsskampanja ofra mange ei trygg og behagelig framtid i en godt betalt jobb for å bli en del av arbeiderklassen. Våre faglige tillitsvalgte har hele tida slåss aktivt *mot* privilegier, *mot* å bli oppkjøpt. Mange har også ofra muligheten for karriere til fordel for langvarig og hardt arbeid for partiet.

At de privilegerte ikke kan slåss mot egne privilegier, er ingen tilstrekkelig forklaring på hvorfor det er så tungt å få i gang mannskampen mot kjønnsundertrykkinga. Det er ihvertfall en forklaring som vi ikke ville godta på andre områder, og som ville gjort mye revolusjonært arbeid svært vanskelig.

— «Menn har ikke følt kvinneundertrykkinga på kroppen.» Sant nok. Men mannlige arbeidere har ihvertfall

KJØNNSSYSTEM

4. Enhet i arbeiderklassen må bygge på anerkjennelse av at det finnes to spisser, som står i ulik posisjon, og spiller ulik rolle i kampen. En allianse må bygges bevisst, ikke ved å overordne den ene spissen, og usynliggjøre og undertrykke den andre, men ved å bygge på de strategiske fellesinteressene til hele klassen, og ved gjensidig støtte til hverandres kamper.

5. Menn i arbeiderklassen og det arbeidende folket undertrykker kvinner. Denne undertrykkinga er en del av «kapitalismens kjønnssystem», den tjener kapitalismen som system og borgerskapet som klasse. På dette viset spiller vanlige mannfolk rollen som «nyttige idioter» for kapitalis-

men, og bidrar til å opprettholde det systemet som undertrykker dem sjøl.

Denne analysa er langt på vei akseptert i AKP (m-l) som parti, blant annet er den uttrykt i det nye forslaget til prinsipp-program for partiet. Den logiske følgen av denne analysa skulle være at kampen mot kjønnsundertrykkinga er *begge* kjønns ansvar, og til sjuende og sist er i *begge* kjønns interesse. Kvinnekampen — kvinnenens del av denne kampen — er den viktigste, og den sterkeste, av naturlige grunner. Mange mannfolk mener det er rett å støtte kvinnekampen, og alliere seg med den, og viser også dette i praksis. På dette området er vi kommet et stykke, sjøl om mye står igjen. ■

følt *klasseundertrykkinga* på kroppen. Det er også en form for undertrykking som er svært omfattende. Den setter ei rekke objektive begrensninger for hva du kan gjøre med livet ditt, den utsetter deg for det herskende menneskesynet der du sjøl er mindreverdig, den påvirker sjeloppfatninga di. Riktignok forfølger vanligvis ikke klasseundertrykkinga deg inn i familien, inn i kjærlighetsforhold og ned i senga, slik kjønnsundertrykkinga gjør. Likevel burde egne opplevelser med klasseundertrykking gi muligheter til innlevelse i og forståelse for kvinners situasjon.

Jeg tror at det helt særegne problemet må ligge i at identiteten som *mann* er så grunnleggende, og at en vesentlig del av denne identiteten dreier seg om å ha makt over kvinner. Har en ikke makt over kvinner, er en ingen virkelig mann. Maktforholdet i samfunnet er bygget inn i kjerna av personligheten vår, både som menn og som kvinner. Å skulle pirke borti dette, blir både vanskelig og truende. Men også dobbelt viktig: Dersom en ikke tør studere og prøve å forstå hvordan mannsidentiteten er knytta til den delen av kapitalismens struktur som kvinneundertrykkinga utgjør, da er en også dømt til å funge-

re som «nyttig idiot».

Det vi trenger, er ei *politisk* analyse av det særegne ved mannen som sosialt kjønn og hvordan dette brukes av kapitalismen, og vi trenger en *politisk* strategi for motstand. Vi har ingen som helst bruk for omvendelser, sjelevrengning og «pisk meg, pisk meg»! Vi har heller ingen som helst bruk for at mannfolk skal forakte seg sjøl og synes de er noen drittsekker, ha skyldfølelse fordi de er menn. At menn må utvikle en mannspoilitikk mot kjønnsundertrykkinga er et politisk krav, ikke et personleg angrep. Det er et krav om at også menn må ta ansvar for kampen mot kvinneundertrykkinga.

En rasistisk parallell

I juni var jeg på kvinnebokmesse i Montreal. Der var det mange svarte damer. De var sterke, stolte, offensive og ganske sinte. De anklaga hvite kvinneforkjempere for å usynliggjøre svarte kvinner, deres situasjon, deres krav, deres kamp. Hvite kvinner later som om de representerer alle kvinner, sa de, men så lenge dere overser oss svarte, fungerer dere undertrykkende. Hvite kvinner må ta

KJØNN & KLASSE

kampen mot rasismen i kvinnebevegelsen. For meg var dette en svært nyttig opplevelse. På den ene sida kjente jeg igjen de svarte kvinnenenes stolthet, styrke, fellesskap og raseri. Dette har jeg sjøl opplevd i våre egne kvinnekollektiv her hjemme, for eksempel på AKP (m-l)s store kvinnekonferanse høsten 1986. På den andre sida satt jeg altså der og var hvit, jeg var ikke en del av dette fellesskapet, i stedet var det sånn at dette fellesskapet delvis retta seg mot meg. Jeg ble utfordra, tildels angrepet. Og satt der altså med nokså blandete følelser. Nå skjønner jeg hvordan menn føler det, tenkte jeg da. Noe av kritikken fra de svarte kvinnene opplevde jeg som overdrevet og urettferdig. Det er min fulle rett å mene det, og si det høyt. Så får vi diskutere oss imellom om jeg har rett, eller om jeg har mer rasistisk grums i meg enn det jeg sjøl er klar over. Men uansett om kritikken *var* overdrevet, om den hadde en sårende form el.l., så gir det meg *overhodet ingen rett* til å trekke meg vekk fra kampen mot rasismen i kvinnebevegelsen, og si at dette får de svarte kvinnene stille med sjøl, siden de er så ubehagelige å ha med å gjøre. Rasismen er noe som finnes i det *hvite* samfunnet, i oss som er hvite. Vi kan ikke noe for at vi er født med hvit hud, og har ingen grunn til å ha skyldfølelse for det. Men vi har et *ansvar* for å slåss mot den måten kapitalismen og imperialismen bruker hvithet på, for å undertrykke svarte, og vi har et ansvar for å kjempe mot at vi sjøl lar oss bruke i dette. Dette ansvaret kan vi ikke løpe unna. De svarte kjemper *sin* kamp mot rasismen. Hvite må kjempe *sin* kamp, fra et annet ståsted. Kampen mot rasismen er felles for svarte og hvite, men den må skje på to ulike måter, på særegent grunnlag. På samme måte er det med kampen mot kvinneundertrykkinga. Menn kan gjerne mene at kvinners kritikk er urettferdig og sårende, og de må gjerne si det høyt, så får vi diskutere om det er slik eller ikke. Men kvinners eventuelle «overslag» gir ikke menn *noen som helst rett* til å trekke seg unna kampen mot kvinneundertrykkinga, til å løpe fra ansvaret.

Skyld og skam?

Nei, vi ønsker ikke at menn skal forakte seg sjøl og synes de er noen drittsekker. Vi ønsker at de skal ta ansvar, *sammen* med oss, for en viktig og sentral del av den store, felles kampen mot kapitalismen. Vi ønsker at de skal gjøre det som bare de kan gjøre, nemlig lage *mannfolk-plattform* for denne kampen. Jeg tror ikke at noen virkelig kamp kan føres ut fra skyld og skam. Jeg har sjøl en gang følt skyld og skam over å bo i den rike delen av verden, og være hvit og privilegert. Dette ble jeg fortvila av, men ikke politisk aktiv. Det var først da jeg skjønte at felles kamp mot imperialismens onde faktisk var mulig, at jeg kunne slåss *her* i Norge mot det systemet som drepte barn og forgifta åkre i Vietnam, at jeg ble politisk aktiv.

«Jeg vil ikke være en hvit mann», sa gymnaslærer Pe-

dersen som svar til sosialdemokraten Werner Ludal. Hele sjela hans gjorde opprør mot å skulle være en «hvit mann» i politisk forstand. Jeg tror det finnes sider ved mannsidentiteten som kan tas i bruk på en frigjørende måte i kampen mot kvinneundertrykkinga. Ta for eksempel mannsstoltheten — motstanden mot å la seg trække på eller «finne seg i det», som har vært så nyttig for mannlige arbeideres klassekamp. Overfor kvinner brukes den mannsstoltheten ofte til å sparke nedover. Men er det ikke mulig, også i *denne* kampen — å vende mannsstoltheten til et opprør *oppover* — mot å bli brukt som «nyttig idiot» av borgerskapet? For ei frigjøring av kampkraft det ville betydd!

...all kraft som klassen eier

Jeg har brukt såpass mye tid på å snakke om betydninga av en felles kamp mot kvinneundertrykkinga, og på problemene rundt det, fordi jeg har opplevd i praksis at dette er veldig vanskelig og gir opphav til intrikate motsigelser og haugevis av frustrasjoner, hos begge kjønn. Disse motsigelsene er det helt nødvendig at vi finner ut av, ellers vil vi ikke kunne nå de politiske måla våre.

I dagens norske virkelighet vil vi umulig kunne «reise all kraft som klassen eier» dersom ikke både kvinner og menn har et bevisst, politisk forhold til kjønnsmotsigelsen. Det har tatt lang tid å kjempe den kvinnelige delen av arbeiderklassen fram i synsfeltet, også i AKP (m-l).

Det er materielle grunner til at det er slik: Menn er det overordna kjønnet, kvinner er det underordna, et maktforhold som opprettholdes av kapitalismen. På ideplanet fører dette til at menn er synlige, kvinner er usynlige. Menn er normen — er mennesket. I den grad kvinnen blir synlig, så er det som «noe annet», noe som avviker fra normen. Dette har også gjenspeilt seg i våre ideer om arbeiderklassen — arbeideren er mann, og så har du den kvinnelige arbeideren, som er «noe annet».

Da den kvinnelige delen av arbeiderklassen ble synlig for AKP (m-l), så var det også som «noe annet». I dag har vi en tese om at det er to spisser, eller to ledende krefter, i arbeiderklassen: Det tradisjonelle kjerneproletariatet, der flertallet er menn, og de kvinnelige arbeiderne.

Hvis vi skal klare å legge opp en politisk strategi og taktikk i tråd med dette bildet av virkeligheten, så krever det en svært radikal endring i den gjengse måten å tenke på. For tesen om «to spisser» sier *ikke* at vi har arbeiderklassen, og så «noe annet» som er de kvinnelige arbeiderne. Den sier derimot at det finnes to særegne ledende krefter i arbeiderklassen, der det *ikke* er sånn at den ene er normen og den andre et avvik.

Allianser og gjensidig støtte

Vi må forstå særegenhetene ved *begge* disse to ledende kreftene hvis vi skal kunne utforme en politikk for å ut-

KJØNN & KLASSE

vikle kampkrafta deres og bygge alliansen mellom dem. Ideen om normen og «noe annet» er et viktig politisk hinder i denne prosessen. For den kommer gang på gang til å gjenspeile usynliggjøringa av de kvinnelige arbeiderne, og det tradisjonelle kjerneproletariatets dominans. Og dermed motsigelser og splittelse mellom de to spissene. Derfor er det ikke nok at vi forstår den ene ledende krafta, de kvinnelige arbeiderne, som både klasse og kjønn. Den andre ledende krafta, kjerneproletariatet, er som sagt dominert av menn. De må også forstås som klasse og kjønn, fordi kjønnsstilhørigheten deres, den samfunnsmessige stillinga de står i som kjønn, er med på å bestemme både de sterke og svake sidene til denne delen av klassen, og sjølsagt forholdet deres til den andre spissen.

Før vi klarer å ta den oppgava på alvor, er jeg redd for at ideen om normen og «noe annet» vil forfølge oss, med de negative politiske konsekvensene det vil få. Med dette mener jeg sjølsagt ikke å si at kampen for alliansen mellom de to spissene først og fremst er en kamp om ideer. Tvert imot, det er en kamp mot materielle strukturer, og høyst håndfaste maktforhold, ikke minst makta til LO-toppen. Men den kampen blir vanskeligere dersom vi lar oss lede av gjerne ideer.

Jeg legger så stor vekt på det *særegne* ved de to spissene nettopp fordi jeg tror at virkelig enhet bare kan oppstå gjennom anerkjennelse og respekt for forskjellene mellom to alliansepartnere, særlig når disse *ikke* står i et likeverdig samfunnsmessig forhold. En enhet som ikke tar hensyn til forskjellene, blir i praksis usynliggjøring av den ene alliansepartneren og dominans fra den andre. Enhet mellom svarte og hvite kvinner, som bare skal bygge på det som er likt ved oss, gjør det for eksempel umulig å reise *rasismen* som tema. Hvite kvinner blir jo ikke utsatt for rasisme. Hvis vi formulerer enheten på denne måten, inviterer vi svarte kvinner til en allianse der en svær og viktig del av virkeligheten deres, nemlig den rasistiske undertrykkinga, ikke har noen plass.

En enhet mellom de to spissene som bare bygger på det de to har felles, vil i praksis skrelle bort mesteparten av det som er viktig for de kvinnelige arbeiderne. For kvinneundertrykkinga blir jo ikke tema i en slik allianse. Men de kvinnelige arbeidernes situasjon preges på absolutt alle områder av at de ikke bare er arbeidere, men også kvinner.

Eksempellet lønnslova

De to spissene er forskjellige. De står i ulik objektiv situasjon, de spiller ulik rolle i klassekampen og de vil delvis fremme ulike kampsaker. Metodene for å organisere de to spissene og utvikle kampkrafta deres kan heller ikke være lik. Dette må vi ta hensyn til i arbeidet med å «reise all kraft som klassen eier».

Samtidig trenger arbeiderklassen enhet. Å bare jobbe for å utvikle de to spissene hver for seg, uten å tenke på

felleskapet mellom dem, vil i verste fall føre til splittelse. Vi må bygge alliansen, gjennom støtte til hverandres kamper, og gjennom å utvikle overordna, felles perspektiver.

La meg ta et eksempel: lønnslova. Det var et angrep som ramma begge spissene hardt, men på forskjellig vis. For kjerneproletariatet var det salget av den lokale forhandlingsretten som svei mest, for flertallet av de kvinnelige arbeiderne var det det minimale sentrale tillegg som ramma hardest.

Hva ville spontant skje i en slik situasjon? Jo, kjerneproletariatet ville reise kampen mot salget av den lokale forhandlingsretten, og drite i det minimale sentrale tillegg. De ville bruke sin kamperfaring og organisatoriske styrke til å prege protestbevegelsen med *sitt* krav. Kvinnene ville reise kampen mot det usle sentrale tillegg, streve for å få *sin* protest fram i synsfeltet, føle seg svikta av mannfolka og gå *mot* den lokale forhandlingsretten, fordi den stort sett tjener mannfolk og ikke kvinner.

Dette skjedde også delvis, men slett ikke fullt ut. Og når det ikke skjedde fullt ut, så var det fordi det fantes ei annen, bevisst linje, representert ved AKP(m-l), som var aktiv i kampen mot lønnslova. Det var ei linje som sto for organisering av de kvinnelige arbeiderne på sitt særegne grunnlag: «Kvinnelønna» — ei organisering som klasse og kjønn. Det var ei linje som sto for støtte til hverandres kamper. Og det var ei linje som trakk opp et felles, overordna perspektiv: Både kampen for større sentrale tillegg og kampen mot salget av den lokale forhandlingsretten dreide seg om to viktige saker: For det første om utbyttinga og profitten, om hvem som skal nyte godt av de verdiane arbeiderklassen skaper. For det andre dreide disse kampene seg om demokratiske, faglige rettigheter, om arbeiderklassens friheter innafor et samfunn der borgerskapet har makta.

Kvinnernes klassebevissthet — og menns kjønnsbevissthet

For at den kvinnelige delen av arbeiderklassen i dette tilfellet skulle kunne støtte det tradisjonelle kjerneproletariatets kamp for den lokale forhandlingsretten, så krevde dette en utvikling av *klassebevisstheten* blant dem: arbeiderklassen står mot borgerskapet — i den økonomiske kampen slåss de om *graden* av utbyttinga. Ei linje som bare sier lik lønn for kvinner og menn, og *ikke* sier noe om forholdet mellom arbeiderklasse og borgerskap, vil lett føre til at kvinner vender seg mot menns lønnskamp.

De kvinnelige arbeidernes krav i denne kampen var «Opp med kvinnelønna!» I ordet kvinnelønn ligger nettopp at kvinner er betalt mer etter kjønn enn etter arten arbeid de gjør — verdien av kvinners arbeidskraft er rett og slett lavere enn menns. For at det tradisjonelle kjerneproletariatet i denne situasjonen skulle kunne støtte de

KJØNN & KLASSE

kvinnelige arbeidernes krav, måtte de ta opp kampen mot kvinneundertrykkinga. Uten å gjøre dette, kunne de ikke støtte de kvinnelige arbeidernes hovedkrav i vår. Men det betyr også å ta opp kampen mot egen mannssjåvinisme.

Jeg tror at dette eksemplet sier veldig mye om betingelsene for å bygge alliansen mellom de to spissene og dermed «reise all kraft som klassen eier» i tida som kommer. Kanskje kan vi oppsummere følgende punkter:

— Den kvinnelige delen av arbeiderklassen spiller sin rolle som ledende kraft ut fra posisjonen sin som både undertrykt klasse og undertrykt kjønn. Å utvikle kvinnebevisstheten og kvinneorganiseringa er helt nødvendig for å styrke kampkrafta deres. Egen organisering og bevissthet må også til for at de kvinnelige arbeiderne skal kunne slåss seg fram i synsfeltet, ut av usynliggjøring. De trenger å bygge opp egen styrke som utgangspunkt for alliansen med den andre spissen.

— Ei snever kvinnelinje, som ikke ser at kvinneundertrykkinga er vevd sammen med kapitalismen som økonomisk og politisk system, og som ikke setter kvinnekampen i sammenheng med kampen mellom klassene, vil ikke kunne sikre en allianse med den andre spissen i arbeiderklassen. Alliansen mellom de to spissene krever også ei utvikling av de kvinnelige arbeidernes *klassebevissthet*.

— For at det tradisjonelle kjerneproletariatet skal kunne alliere seg med de kvinnelige arbeiderne, må de kjempe mot kvinneundertrykkinga, og dermed egen mannssjåvinisme. De må bryte med verdensbildet av «arbeideren» og «noe annet». De må utvikle sin egen plattform for kampen mot kvinneundertrykkinga, som ledd i det å skape en enhetlig arbeiderklasse.

6-timers-dagen

Ei slik hovedlinje som den jeg har skissert her, er nødvendig for å kunne utforme en riktig politikk i en rekke forskjellige kampspørsmål. La meg ta 6-timers-dagen som et velkjent eksempel. Det er kvinnebevegelsen og fagbevegelsen i fellesskap som har reist dette kravet, og innafor fagbevegelsen har kvinnene vært de mest aktive. Naturlig nok, for 6-timers-dagen har størst betydning for kvinnene, på grunn av deres stilling som undertrykt kjønn. Argumentene for det behøver jeg ikke gjenta. Uten å mobilisere på kvinnebevissthet og kvinneorganisering ville det knapt vært mulig å reise 6-timers-dagen som et massekrav, kvinnene er hovedkrafta i denne bevegelsen. Men ei *snever* kvinnelinje uten klasseperspektiv kunne lett ha ført kampen på avveie, slik vi har ei rekke eksempler på fra kvinner i DNA, SV og fra den delen av kvinnebevegelsen som har lite kontakt med kvinner i arbeiderklassen. «Seks-timers-dag bare for småbarnsforeldre» — for å lette situasjonen for kvinnene i den hardeste perioden, f.eks. «Dele på arbeid og lønn» innafor de rammene som er, altså omfordeling in-

nafor det arbeidende folket uten å røre profitten, er en annen, som SV på et tidspunkt lanserte. Og det finnes en rekke andre varianter.

Kampen for 6-timers-dagen må også ha med seg *klasseperspektivet*. Kampen om 6-timers-dagen er en kamp om graden av utbyttinga — for at arbeiderklassen skal få mer tilbake av de verdiene de sjøl skaper. Dette perspektivet er nødvendig for at kampen skal rettes mot den virkelige fienden, og for at det skal være mulig med en allianse mellom de to spissene.

Det tradisjonelle kjerneproletariatet må ta opp kampen mot kvinneundertrykkinga, og mot egen mannssjåvinisme, for å se betydninga av kravet om 6-timers-dag, og for å oppdage den krafta som utgjør hovedstyrken i kampen for 6-timers-dagen. Uten at dette skjer, har denne kampen lett for å havne langt ned på prioriteringslista, eller, som vi så i forbindelse med den siste arbeidstidsforkortelsen, bli en kamp der perspektivet med kortere normalarbeidsdag blir borte.

Å frigjøre menneskeheten

Arbeiderklassen over hele verden går spennende, og krevende, tider imøte. Kapitalistklassen bruker både kjønn og rase til sine formål i den nye arbeidsdelinga som nå vokser fram. Lovene bak dette må vi analysere og forstå, og vi må utvikle en strategi og taktikk for arbeiderklassens frigjøring som tar opp i seg alle disse motsigelsene. Jeg tror at denne prosessen med kamp og enhet, med å overvinne motsigelser og bygge allianser, vil gjøre arbeiderklassens erfaring og politiske perspektiv bredere og mer allsidig, noe som vil være en stor styrke når arbeiderklassen skal gå i spissen for å bygge et nytt samfunn.

Å bygge en enhetlig arbeiderklasse i dag, som er i stand til å nedkjempe kapitalistklassen, det *krever* oppgjør både med mannssjåvinisme og rasisme. Den hvite, mannlige arbeiderens kraft er bare en del av «all kraft som klassen eier», og den er ikke nok til å styrte kapitalismen. Jeg starta med å minne om Marx' ord om at arbeiderklassens revolusjon er den første revolusjon i historia som ikke har hatt som mål å erstatte en utbytterklasse med en annen, men å frigjøre menneskeheten. Jeg tror at akkurat disse orda fra gamle Marx er den aller nyttigste huskelappen vi kan ha med oss i det daglige, politiske arbeidet. ■

PATRIARKATETS OPPRINNELSE

I forrige Røde Fane polemiserste Helga Moss mot Simone de Beauvoir's teorier om årsakene til kvinneundertrykking. Her tar hun opp Mary O'Brien. O'Brien er anerkjent av mange kvinneforskere og har gjort seg spesielt bemerket med sin fødselsfilosofi. Hun er også en av grunnleggerne av det Canadiske feministpartiet.

Av Helga Moss

En viktig bestrebelse innafor marxistisk-feministisk teori har vært å forklare kvinneundertrykkinga materielt. Alle som vil regnes som marxister må innordne seg kravet om materialistisk analyse. Tanken er at å ville det beste er ikke nok. Det gode, frigjørende eller rettferdige samfunn kan ikke oppnås ved holdningskampanjer eller god vilje, men gjennom reell endring av konkrete, materielle (klasse)forhold. Hva dette materielle innebærer er det imidlertid slett ikke så enkelt å bli enige om. I kampen mot ortodoks historisk materialisme, slik den ble brukt av mannlige marxister til å legitimere kvinneundertrykkende praksis, er følgende sitat fra forordet til «Familien, privateiendommen og statens opprinnelse» av Friedrich Engels blitt en gjenganger:

«Etter den materialistiske historieoppfatning er det i siste instans bestemmende moment i historien, produksjonen og reproduksjonen av det umiddelbare liv. Men denne er selv igjen av dobbelt natur. På den ene siden fremstillingen av levnedsmidler, av slike ting som mat,

KJØNN & KLASSE

klær, og de redskaper som trengs til dette; på den annen side frembringelsen av menneskene selv, slektens forplanthning. De samfunnsmessige institusjonene som menneskene lever under i et bestemt land bestemmes av begge produksjonsarter: på den ene side av hvilket utviklingsstrinn arbeidet står på, på den andre side av familiens utviklingsstrinn.» (mine uthevn.) (s. 12)

Oversetteren både av norsk og visstnok også av fransk utgave hevder at Engels her tar feil, eller som det heter i den norske, «gjør seg skyldig i en unøyaktighet» — siden det er den «materielle produksjonsmåte» som er «hovedfaktoren i den historiske utvikling». Frykten for en feministisk materialisme må ha vært stor. Engels sier her at produksjon av mennesker i familien er et bestemmende moment i historien på linje med produksjonen av livsmidler. Denne uttalelsen hos Engels møtte behovet hos marxistiske feministiske teoretikere for å knytte kvinneundertrykkinga (evt. patriarkatet) til en materiell basis samtidig som den gjorde familien til en dynamisk og foranderlig samfunnsinstitusjon.

For mange marxistiske feminister er dette sitatet blitt brukt til å legitimere et standpunkt som sier at klasseforholdet (eller kapitalforholdet) ikke kan forklare kvinneundertrykkinga. Vi kan betegne den mest typiske marxistisk-feministiske teorien for *to-system teori*: En del av det materielle, (ofte betegnet som reproduksjon i betydningen gjenskaping av mennesker) kan forklare kvinneundertrykking/patriarkat. Den andre delen (produksjon, arbeid, økonomi) kan bare forklare klasseundertrykkinga og utbyttinga av arbeiderne. Etter å ha fastslått dette skillet var veien åpnet for arbeidet med å analysere reproduksjonsprosessens relativt uavhengige historiske og innbygde lovmessigheter.

I den praktisk-politiske virkelighet, hvor kjønn og klasseforhold flyter sammen, kunne dette skillet virke nokså skizofrent, hvilken teori skulle man bruke for de kvinnelige arbeidere, siden de jo befant seg både i lønnsarbeid og bak kjøkkenbenken? Noen teorier abstraherte vekk kjøkkenbenken og analyserte lønnsarbeidet, andre omvendt. Etter min mening er det også teoretisk suspekt å operere med «to historier».

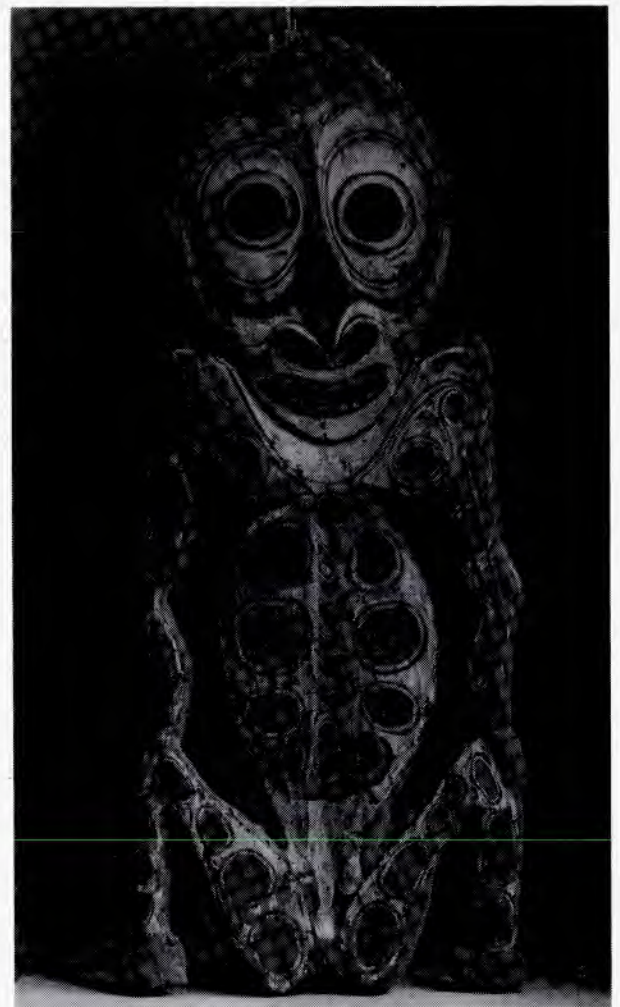
Å slå seg til tåls med den mannlig utformede kommunistiske strategi med «kvinnespørsmålet» i en boks trygt forvart utafor den egentlige klassekampen, dvs. alt som var viktig her i verden, ble etterhvert umulig for bevisste kvinnelige kommunister. «Materielt fundert eller ikke, dette vil vi faen ikke finne oss i», sa mange av oss da vi satte ord på vår opplevelse av å være annenrangs også i det kommunistiske partiet. Aller helst ønsket vi (og ønsker vi) en teori som kan slå to fluer i en smekk slik at vi kunne gjøre kampen mot mannsdominans og kampen mot borgerskapet til en og samme kamp. Siri Jensens utvikling av strategien med de to spisser har vært et viktig ledd i videreutviklingen av en politisk analyse som ikke gjør oss skizofrene. Det samme gjelder Kjersti Ericssons *Søstre, kamerater!*

I forrige artikkel forsøkte jeg å vise hvordan patriarkalsk tenkemåte hadde sneket seg inn hos klassikeren Simone deBeauvoir. I denne artikkelen skal jeg ta for meg Mary O'Brien, tidligere jordmor og medlem av arbeiderpartiet i Skottland. Hun emigrerte til Canada hvor hun ble statsviter og en av grunnleggerne av det canadiske feministpartiet. Hun har gjort seg internasjonalt bemerket ved sin fødselsfilosofi, og mitt inntrykk er at hun har stor prestisje blant endel kvinneforskere her i landet. Boka jeg bygger på heter *The politics of Reproduction* (London, 1981)

Mary O'Brien's reproduktive arbeid

O'Brien tar et velkeint utgangspunkt:

«...sjøl om de sosiale forholdenes kulturelle former varierer på måter som må oppfattes som knyttet til det økonomiske området, kan ikke klasseanalyse gi en fullstendig forklaring på opprinnelsen til og aktualiteten av

KJØNN & KLASSE

mannsdominans.» (min. overs.)(s. 11)

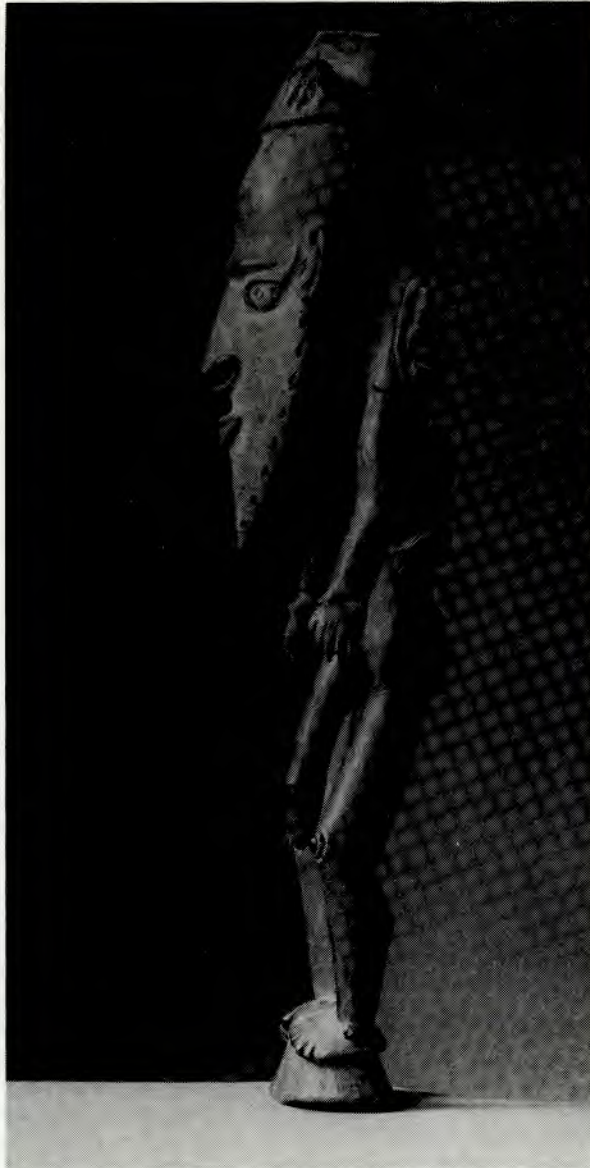
O'Brien vil vise at forklaringen til mannsdominans ligger i *reproduksjonsprosessen*, som hun oppfatter som den *biologiske* vidreføringen av arten, (s. 16) en prosess hun ser som en nødvendig og materiell basis i den menneskelige historie ved siden av produksjonsprosessen. Reproduksjonsprosessen begynner med eggeløsningen og ender når «produktet», dvs. barnet, ikke lenger er avhengig av andre for å overleve. (Når slutter vi egentlig å være det?)

O'Briens teori vil nok virke både sær og søkt på mange hvis den presenteres og forenkles til et lettfattelig språk:

Årsaken til kvinneundertrykkinga finner vi tilsyvende og sist i at mannen mister (fremmedgjøres fra) sin sæd i kvinnen under samleiet. Kvinnen, derimot, bærer kimen til det nye mennesket i sin kropp og ser det umiddelbart som sitt eget når det fødes. Fødselsarbeidet, (dvs. riene) er det materielle grunnlaget for kvinnebevisstheten. Mannen derimot, må gjøre barnet til sitt (tilegne seg det), og for dette formål oppretter han dertil egnede institusjoner, særlig den private familien. Dette er det materielle grunnlaget for patriarkatet, ifølge O'Brien. Mannens kvinneundertrykkende bestrebelser må altså forstås i lys av hans frustrasjon over ikke å være sikker på sitt farskap.

O'Brien aksepterer delvis Marx' analyse av arbeidsprosessens historiske rolle, men hevder at det bare er halve sannheten, det er arbeidsprosessen og reproduksjonsprosessen som til sammen former bevisstheten. Reproduksjonsprosessen er ikke bare en materiell basis for reproduksjonens sosiale former, den er også en dialektisk prosess, som endres historisk, hevder hun. (s. 21) Disse endringene viser seg å være to; «oppdagelsen» av mannens rolle i forplantningen og «oppfinnelsen» av moderne prevesjonsteknologi.

Det er altså ikke endring i materien (forplantningsprosessen), men «farskap som skapende ide» (s. 43) som til syvende og sist er basis for mannsdominans, ifølge O'Brien. Blir ikke da det materialistiske postulat nokså utvannet? O'Brien ville nok ha påberopt seg dialektikken stilt overfor en slik innvending. (Den biologiske prosessen er nemlig ikke en prosess uavhengig av bevisstheten.) O'Brien klarer imidlertid ikke å oppfylle det materialistiske imperativ som består i å tilbakeføre endringer i den sosiale reproduksjonsprosessen (patriarkatets oppsattelse) til endringer i den biologiske delen av den. Det er i tenkningen denne oppstår, noe som forutsetter en «hjernes modningsprosess» (s. 43) Ifølge O'Brien var det ikke før ved inngangen til antikkens Hellas at den menneskelige hjernen var utviklet langt nok til å fatte at faren har del i forplantningen. Før mannfolka visste dette hadde de altså ingenting de skulle ha sagt!? Dette kan kanskje forsvares som et «materialistisk» standpunkt. For mitt vedkommende blir det i så fall et eksempel på hvor lite vitenskapelig materialismen kan være.

For å bevare samstemmigheten mellom produktivt og reproduktivt arbeid går O'Brien til det skritt å tilbakeføre arbeidsprosessens dialektikk til fordøyelsesprosessen. Bevissthetens former er til syvende og sist grunnet i den opprinnelige erfaring med kroppen, fordøyelse og forplantning, som er dialektisk strukturert etter formelen separasjon - forening - forandring. Opplevelsen av å spise, fordøye maten, tisse og bærse er altså grunnlaget for den dialektiske tenkning. Det forundrer meg at det er så lite av den. Har hele den intellektuelle eliten fått forstoppelse?

KJØNN & KLASSE

Ahistoriske abstraksjoner

I sin bestemmelse av reproduktivt arbeid tar O'Brien utgangspunkt i Marx' allmene arbeidsprosessbegrep i Kapitalen, hvor han blant annet betrakter arbeidet som en prosess mellom mennesket og naturen. Når O'Brien tillegger arbeid (labour) og rier (labour) vesenslikhet som verdiproduerende arbeid blir det hele nokså snedig. Etter min oppfatning dreier det seg bare om et «pun» (et ordspill). Når hun knytter verdibegrepet til Marx' mest allmenne bestemmelse av arbeidet blir det en nivåfeil, hun har ikke tatt i betraktning den videre begrepsbestemmelsen i Kapitalen som er nødvendig for å komme fram til verdibegrepet.

O'Brien kritiserer videre Marx for ikke å «se» det produktive arbeidet, og dermed heller ikke verdien av dets arbeidsprodukt. Her viser Marx sitt patriarkalske perspektiv. Dett kan hun bare si fordi hun behandler Marx' verdibegrep som noe annet enn det var for Marx. Hun behandler begrepene hans som rene tankeabstraksjoner og kritiserer dem også på det grunnlaget. Det «rene» arbeidet er ikke nødvendigvis sosialt:

«...hvis vi var i stand til å abstrahere et hvilket som helst individ fra den sosiale verden og plassere henne i naturens verden ...ville individet ...kunne overleve i biologisk forstand...» (s. 40)

Poenget er vel at det «rene arbeide» slett ikke finns i virkelighetens verden, like lite som det «biologiske individ». O'Brien bruker ikke det historiske og samfunnsmessige arbeidet, men det «tenkte» arbeidet til å gi kjønnsmaterialiteten objektiv eksistens. Spørsmålet er om den da blir noe særlig mer enn en «tenkt» objektivitet?

Det er bare den biologiske reproduksjonen som nødvendigvis er sosial, hevder hun videre. Det var nødvendig for Marx å finne sanne universalier (noe som gjelder overtalt og til alle tider) og disse måtte være praktiske og materielle, ikke idemessige som hos Hegel (s. 175). Her finner han «korrekt nok, hunger og seksualitet», det er her han gjør sin mannlige erfaring til en apriorisk sannhet, hevder hun, nemlig at det reproduktive arbeidet ikke trenger produksjonens formidling (les riene), og dermed utelukkes fra analysen.

Vi ser altså at O'Brien både kritiserer innholdet i Marx' formuleringer av de allmene historiske forutsetninger, samtidig som hun viderefører sjølve metoden med å formulere slike. Saken er nok at hun ligger nærmere Hegel enn Marx her. Allerede i den *Tyske ideologi* polemiserer Marx mot den tyske filosofiens antagelse om den forutsetningsløse og selvstendiggjorte filosofi. Han forsøker å vise sammenhengen mellom «den tyske filosofi» og «den tyske virkelighet», filosofenes «egne materielle omgivelser». (Verker i utvalg, (ViU) 2, s. 60.) Opp mot dette setter Marx altså opp abstraksjonen de «materielle og historiske forutsetninger» som forutsetninger for tenkningen.

Det kan virke som om Marx her er fanget av motstandernes «våpen», han bekjemper (ide) abstraksjoner med (materielle) abstraksjoner. Marx' arbeidsbegrep er ennå utviklet i forhold til analysen i Kapitalen. Han forsøker imidlertid nettopp også å advare mot å teoretisere på grunnlag av allmene abstraksjoner, «den virkelige (historiske) framstilling (handler om studiet av) den virkelige livsprosess og studiet av individenes handlinger i en epoke» (s.68), han sier også at «isolert, adskilt fra den virkelige historien, har (hans) abstraksjoner ingen som helst verdi» (s.67).

Marx forsøkte også å forklare selvestendiggjørelsen av filosofien materielt (samfunnsmessig) gjennom utviklingen av løsrivelsen av det åndelige fra det materielle arbeidet (s.72). Sjøl om O'Brien kanskje ikke løsriver filosofien i forhold til kjønnes eksistens som biologisk kjønn, selvstendiggjør hun filopsofien i forhold til den konkrete saamfunnsmessige utviklingen av sosiale kjønnsforhold. Til syvende og sist finner vi nok ikke det biologiske kjønn i virkeligheten heller. Jeg har nok sett det beskrevet i medisinske bøker, men jeg har aldri møtt en reint biologisk mann eller kvinne, hverken på gaten eller i skogen.

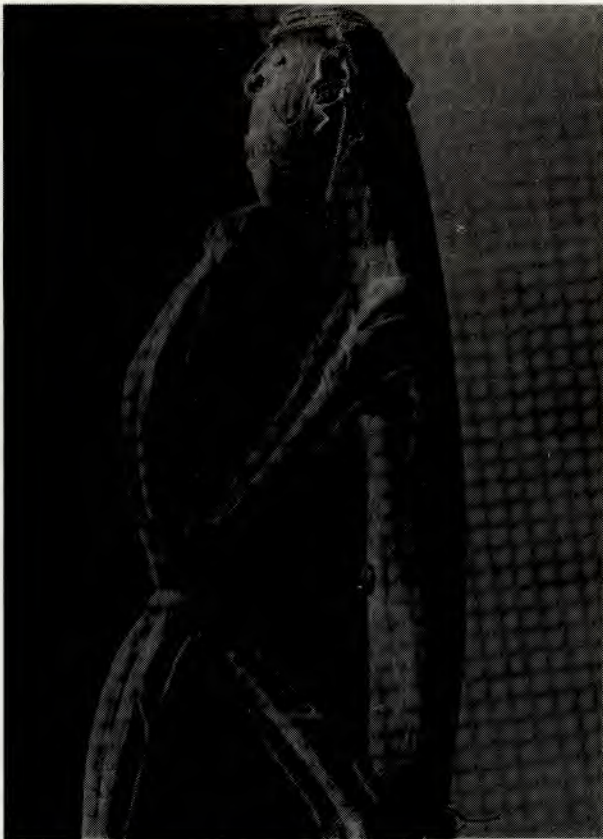
Materialismen blir et begrep om den abstrakte materie hos O'Brien (biologien får samme teoretiske status som «redskap» eller «teknologien» i den mekaniske materialismen), i stedet for et begrep om den konkrete historiske og samfunnsmessige tilværelse som bestemmende for tenkningen.

O'Briens svake punkt

Kan man se på «kunnskap om mannens rolle i forplantningen» som noe objektivt og løsevet fra samfunnet/historien slik O'Brien gjør? Hvis man studerer ulike kulturers syn på dette spørsmålet vil man se at det er en del av et helhetlig verdensbilde. Når Trobrianderne ser havet som befrukteren er det naturligvis ikke pga. manglende utvikling av hjernekapasiteten, men uttrykk for deres sosiale forhold. Grekerne hadde vel heller ikke som O'Brien hevder, «nådd fram til» en kunnskap om farsskap, det er rimeligere å betrakte denne kunnskapen som nært sammenhengende med utviklingen og endringen av produksjonsforholdene. Aristoteles syn på kvinnen som container for mannens sæd, må vel i høyeste grad sies å være «ideologisk» og ikke «nøytral kunnskap»? Dermed kan O'Brien stilles overfor «høna og egget» problematikken; hvorfor utviklet man det patriarkalske synet på farsskap? Opp mot denne innvendingen kan det bli vanskelig å opprettholde standpunktet om den private familien (og privateiendommen?) som et resultat av mannens fremmedgjorte bevissthet i kjølvannet av kjønnsakten.

O'Briens hensikt er sikkert de beste, å skape en teori som kan være et redskap til å bekjempe vårt samfunns patriarkalske tilsidesetting av kvinnelige erfaringer i teo-

KJØNN & KLASSE

ri og praksis. Målet er å vise at patriarkatet og kvinneundertrykkinga er materiell og objektiv; uavhengig av at menn (og noen kvinner) ikke subjektivt er i stand til å forstå det. Gjennom abstrakt og filosofisk argumentasjon søkes denne motsigelsen å overvinnes. Hun har lagd en teori som passer overalt og dermed ingensteds.

Det er hos O'Brien som hos De Beauvoir i årsaksforklaringa av patriarkat og kvinneundertrykking at teorien svikter. Siden det er dette punktet jeg har konsentrert meg om, virker nok kritikken mere negativ enn det jeg vil stå inne for. De har begge mange skarpsindige avsløringer av falskheten i rådende og patriarkalsk ideologi og innsiktsfulle beskrivelser av kvinneundertrykkinga.

Farskap under kapitalismen

Som et alternativ til O'Briens ahistoriske dialektikk og materialisme kan man forsøke å se menns irrasjonelle biologistiske forhold til farskap i lys av historisk betingede forhold i det kapitalistiske samfunnet. Hvis vi ser på debatten som har vært ført rundt disse tingene ser vi at det er et akseptert prinsipp at biologisk foreldreskap (les farskap) er viktig, både for barnet og foreldrene. Sjel har jeg aldri møtt en ufrivillig barnløs kvinne som ikke kan tenke seg å adoptere et barn med begrunnelsen at barnet da ikke vil ha hennes gener. Hos enkelte ellers

rasjonelle menn blir imidlertid dette et dypt følelsesmessig ankepunkt om de er aldri så store motstandere av biologistisk tenkemåte på andre måter. Hvorfor er det slik? Etter min oppfatning kan dette forstås i lys av menns og kvinners ulike liv og arbeid her og nå. Mødre «tilegner» seg barnet sosialt, knytter sterke (fysiske og psykiske) bånd i det vi kan kalle husarbeidsprosessen. Om hun har født barnet sjøl eller ikke (kommer fra hennes egg eller ikke) oppleves som svært sekundært i forhold til opplevelsen av nærhet i «oppdragelsen». For gjesten og/eller snylteren i huset derimot, kan behovet for et biologisk bånd sees som en kompensasjon for mangel på virkelige og menneskelige bånd. Navlestrengen er ikke en årsak til, men et symbol på nærheten mor-barn (ved siden av sin reelle eksistens i magen). Genene er et symbol, ikke på fjernheten far-barn, men snarere en tilsløring av denne fjernheten ved hjelp av overdimensjonering av den sosiale betydning av *genet*.

Å allmengjøre disse sosiale forholdene, som O'Briens og mange andres patriarkatforklaringer krever, er også å gjøre vold på et svært empirisk materiale om krysskulturell variasjon i den kjønnsmessige arbeidsdelingen i forhold til barn. Særlig blant jegere/sankere har det ofte forekommet at fedrene «mødrer», helt fra barna er bittesmå. Å avfeie dette med at de ikke «skjønner» hva forplantningsprosessen «egentlig er» (i O'Briens tilfelle ikke har moden nok hjerne), er etnosentrisk (vestlig-sentret) og uvitenskapelig visvas med innslag av rasisme. I forholdet far-barn er det vår patriarkalske ideologi (med opphøying av den såkalte biologiske forplantning) som er irrasjonell, mer enn Trobriandermannen som ser samleiet med sin gravide kone som et ledd i å forme sitt barn gjennom kjærtegn. Sett fra et herskersynspunkt er naturligvis ikke denne ideologien irrasjonell, men svært så formålstjenlig for å opprettholde de bestående herskerforhold.

Ingen årsak til dagens kvinneundertrykking utafør kapitalismen

Å leite etter årsakene til dagens kvinneundertrykking utafør kapitalforholdet (klasseforholdet) er som å leite etter de opprinnelige fargene i ruinene av et nedbrent hus. Vi finner ikke engang ut hva som var svart fra før. Kapitalforholdet har «brent seg inn i» alle samfunnsmessige former, i alt fra teknologi til drømmer. Den preger vår måte å tenke på like mye som vår måte å være tankeløs på. Den preger som jeg har forsøkt å vise også marxistisk-feministisk teori. At den preger den «maskuline» marxismen i minst like stor grad får være en annen skål. Patriarkalske innslag i feministisk teori kan bidra til å tydeliggjøre sammenhengen mellom tenkinga og samfunnet i større grad, nettopp fordi den på mange måter stiller seg mere dyptgående imot det herskende samfunn enn tradisjonelle mannlige formuleringer av marxismen. ■

DEBATT

Fargerikt Fellesskap

Hva er antirassistisk kamp? Hvem skal forme ut de politiske retningslinjene og kravene? Hvem skal stå i spissen og være drivkraften?

Dette er spørsmål som ikke har vært så mye diskutert. Vi har deltatt i aksjoner og reagert på det som skjer rundt oss: Rasistisk undertrykking som begynner å bli hverdagslige hendelser i Norge, ny utlendingelov, deportasjoner av flyktninger, rasist-organisasjoner på frammarsj, osv. Det har etterhvert vist seg at det er ulike oppfatninger om innrettinga på den antirassistiske kampen, og hvilke krav som må stilles. Et viktig spørsmål i dette er hvilken rolle hvite antirasister og kommunister kan ha. Kan vi som hvite antirasister forme ut krav og politikk på vegne av de det gjelder — svarte i Norge?

Men samtidig angår også rasismen oss hvite. Vi lever i et samfunn som har gjort rasisme til nasjonal politikk, et samfunn som tillater og delvis oppmuntrer til rasistiske overgrep og undertrykking. Vi kan ikke godta, eller forholde oss passive til at enkelte folkegrupper som er bosatt her, ikke skal ha samme rettigheter som oss andre, eller at flyktninger utsettes for trakassering og deportasjoner.

I dag er det svarte som fratas rettigheter, i morgen kan det være oss. Den anti-rasistiske kampen er derfor også vår kamp, kampen for et samfunn, slik vi vil samfunnet skal være — et samfunn fritt for rasisme.

Likevel tror jeg det må være slik at det er de svarte sjøl som må være drivkraften i den antirassistiske kampen. På samme måte som i kvinne-

kampen — de som utsettes for undertrykking må selv forme kravene og linjene for kampen, og stå i spissen for den.

Hvite kommunister, progressive og antirasister må støtte de svartes krav og delta i kampen, sammen med dem på deres premisser.

Et spørsmål her er om vi skal støtte alle krav som svarte stiller, uansett, uten å ha egen analyse? Det er også ulike linjer blant svartes organisasjoner, ulike analyser og oppfatninger om hva kampen skal rettes inn på.

Det er f.eks en viktig prinsipiell forskjell mellom krav om særegne rettigheter og status som egen folkegruppe, og krav om samme rettigheter som den norske befolkningen. Den ene linjen er knyttet til et syn om at de svarte utgjør egne folkegrupper, nasjoner, og undertrykkes som det, jfr samenes kamp, mens den andre er knyttet til et syn om at svarte er undertrykt som svarte og som klasse, jfr kvinnekampen.

Skal vi mene noe om dette, ta stilling? Skal det få betydning for hvilke innvandrermiljøer vi samarbeider med — for hvilke vi støtter?

Spørsmålene er mange. Det er heller ikke bare et spørsmål om hvordan vi stiller oss til ulike linjer og krav i de svartes kamp, og vår rolle i den sammenhengen. Også hvite har tatt initiativ til antirassistisk virksomhet, antirasisme sees utfra et norsk ståsted, utfra det norske oppfatter som hovedsaken. Det kan gi et forskjellig innhold fra det svarte ønsker å legge vekt på. Kampanjen «ja til et fargerikt fellesskap» er et slikt hvitt, norsk initiativ. Tatt av Røde Kors og Norske Kommuners Sentralforbund og med tilslutning fra andre frivillige organisasjoner, menigheter, lag/foreninger, kommuner og skoler. RV er også tilsluttet.

«Ja til et fargerikt fellesskap» er en holdningskampanje utformet av et reklamebyrå, og med statsstøtte. Utgangspunktet er negative holdninger hos enkelt personer som antas å være bygget på myter. Holdningsendringer oppnås gjennom informasjon og kunnskap om innvandrene bakgrunn og situasjon, og ved samhandling heter det. Dersom myter fjernes, fjernes også de hindringer som innvandrene møter i det norske samfunnet. Og dersom norske møter innvandrere som mennesker vil det skje en holdningendring av seg selv!

Holdningskampanjer av denne typen kan lett komme til å bli en lynavleder. Så lenge rasisme plasseres hos enkelt-personer, og sees på som fordommer, tar kampanjen oppmerksomheten bort fra den statlige rasismen. Både fra den rasistiske utestengingspolitikken, utkastelser og deportasjoner av flyktninger, og fra denne politikken rettferdiggjøring av utestengning og diskriminering av svarte i andre samfunnsmessige sammenhenger.

Kampanjen er også med på å forme tenkningen på innvandring og innvandrere på en uheldig måte. Som er med på å befeste myndighetenes fornorskingspolitikk overfor ikke norske befolkningsgrupper. Kampanjens ideologiske grunnlag er godt tilpassa myndighetenes nye utforming av politikken overfor innvandrere som er bosatt i landet (jfr. statlig rasisme, eller innvandringspolitikken maskerade i dette nummeret av Røde Fane).

Det er denne kampanjen som har introdusert begrepet «våre nye landsmenn», — en formulering som nå brukes flittig av alle villvillige og tolerante norske. Paternalismen stikker fram, — innvandrerne er våre, de er ikke sine egne. De er også våre landsmenn, altså norske. Det er våre nye landsmenn vi skal ønske velkommen, ikke norske folkegrupper med særegne interesser og krav om demokratiske rettigheter. Og hovedbudskapet er det fargerike fellesskap.

Svarte innlemmes i et fellesskap på norske premisser. Det er de norske som bestemmer hva det felles grunnlaget for samarbeide skal bestå av. Det er også det fargerike som løftes fram, det utvendige, kulturen deres som de kan vise fram. Kultur er noe vi kan være tilskuere til, det er ikke noe som kan føre til gjensidig påvirkning og samfunnsmessige endringer. Budskapet er at alle skal vise medmenneskelighet, vi skal tolerere og akseptere innvandrere og deres kultur. Og vi skal lære om kulturen deres. Det kan gi oss nye herskertechnikker. Igjen blir vi de beste. Vi kan vise innvandrere at vi kan mye om deres kultur og bakgrunnen deres. Kanskje mer enn de kan selv, slik at vi kan lære dem hvordan de kan skjønn seg selv og sin situasjon.

Og i vår store toleranse og romslighet får vi vist innvanderne at de skal få lov til å bli her. Riktignok bare de aller verdigste av dem og riktignok bare viss de blir lik oss norske — tilpasser seg det norske samfunnet.

Det er ikke tilfeldig at myndighetene velger å pøse inn penger i denne kampanjen, mens f.eks Anti-rasistisk senter må sloss for hver tusenlapp. For det første kan statens definisjon av hva rasisme er og hva den antirasistiske kampen må handle om, få forrang framfor andre oppfatninger og antirasistiske grupperingers praksis.

For det andre kan myndighetenes definisjon om hva det hele handler om vinne fram, og danne grunnlag for praksis — at det er det norske som er utgangspunktet, som har hegemoniet. At alle ikke-norske folkegrupper skal underordne og tilpasse seg det myndighetene definerer som det felles beste. Det fargerike fellesskapet har tatt fargene fra de svarte og gjort det om til sosialdemokratisk samarbeidsideologi.

Alternativet er å se på antirasistisk kamp som det stikk motsatte — se det som en kamp mot norsk hegemoni, en kamp mot at norsk kultur, språk, levemåte, organisering osv

skal sette premissene for samfunnsutviklingen, en kamp mot fornorsking og rasistisk undertrykking av ikke-norske folkegrupper.

Anti-rasister må avsløre og kjempe mot en rasistisk politikk, vold og overgrep, enten det er staten, politiske partier eller rasistiske organisasjoner som står bak, og som er med på å gi legitimitet til diskriminering og negative reaksjoner mot enkelt personer.

Og vi må støtte svartes kamp mot rasistisk undertrykking, og stille krav de stiller. Enten dette er krav om demokratiske rettigheter som f.eks stemmerett til stortingsvalg eller retten til å bo i Norge. Eller krav om strukturelle endringer, endringer av samfunnsinstitusjoner som tar hensyn til at befolkningen i Norge ikke bare består av norske.

Men anti-rasistisk kamp kan også være å samarbeide med svarte på et klassekampgrunnlag, utfra det som er fellesinteresser og krav som undertrykt klasse. Rasistisk undertrykking kan sees på på samme måte som kvinneundertrykking. Svarte er dobbelt undertrykte, både som svarte og som klasse. Et spørsmål som kan diskuteres er om ikke denne dobbeltposisjon på samme måte som for kvinner, kan være grunnlaget for at svarte kan vokse fram som en tredje spiss i arbeiderklassens kamp. Foreløpig er det få svarte som er aktive i slik politisk sammenheng her i landet. Det er også de færreste av innvanderernes organisasjoner som tar aktivt del i kampen mot rasistisk undertrykking og myndighetenes rasistiske politikk. Anti-rasistisk senter står i spissen og er den fremste antirasistiske organiseringen blant svarte i Norge. SOS rasisme bevegelsen her i landet er fremkommet som et resultat av senterets innsats og arbeid.

Etter min mening er den beste måten hvite anti-rasister kan drive anti-rasistisk arbeid på, å delta i SOS rasisme grupper, og være med på å gjøre dette til en brei massebevegelse. Gjennom SOS rasisme grupper kan

vi aktivt delta i aksjoner, være med på å utvikle diskusjoner og det politiske grunnlaget for kampen, men uten å ta over de svartes initiativ og premisser ■

Stalin og økologi

Unskyld, men jeg kunne tenke meg å få inn en minikommentar til Pål Steiganes forøvrig glimrende artikkel «Økologi» i Røde Fane, nr 3-88. I overskriften hevdes, noe som er selv-sagt, at kapitalismen ikke kan unngå miljøkatastrofen, mens overskriftens hovedmål åpenbart var sparket til Stalins planleggingsmodell som «man kaldt og nøkternt må slå fast savner ethvert økologisk perspektiv» ... Spørsmålet er om det fantes «et annet perspektiv» enn det økologiske i Stalintiden. Dette perspektivet var å overleve, rett og slett. Om denne planleggingsmodell skriver Pål Steigan meget nådig — at dette var en forståelig tenkemåte for et fattig land som manglet det meste og at «det kan være» at det er ren historisk idealisme å forlange at det skulle kunne være anderledes. Pål Steigan fordømmer den beinharde prioritering av tungindustrien, men jeg må i realitetenes interesse i all beskjedenhet hevde at uten denne enkle og mekaniske planøkonomi (tungindustrien, bla. den Røde Hær) ville Sovjets seier i den andre verdenskrig overhode ikke vært mulig. Det ville ikke blitt noen seier over Hitler-Tyskland og altså heller ikke noe fritt Norge. Det fantes «et annet perspektiv». I denne soleklare sammenheng er det en fullstendig forskyvning av proposjoner å skrive om «mangelen på økologisk perspektiv». ■

Anker Holm, Danmark

NYHETER OG SYNSPUNKTER

Homeopati på dypt vann

Har vannmolekyler hukommelse tro? Dette var hovedspørsmålet i sommerens store feide mellom homeopatien og skolemedisinen. Et fransk forskerteam ledet av Jacques Beneveniste ved INSERM universitetet i Syd-Paris hadde fått publisert en rapport i tidsskriftet *Nature*, der de hevdet at et stoff fremdeles var aktivt selv etter at det var fortynnet så mye at det ikke fantes et eneste molekyl igjen av det i løsningen. Kunne vannet kanskje preges av de aktive molekylerne, slik at vannet ved stadige fortynninger forble like reaktivt som den opprinnelige løsningen?

Skolemedisinens motstand mot homeopatien er sentrert rundt to homeopatiske dogmer. For det første at *like kurerer like*, derav navnet homeo (lik) pati (kur). Et stoff som fremkaller visse symptomer kan kurere de samme symptomene hos et sykt menneske. Dette holder stikk i visse tilfeller, som f.eks. ved vaksiner, men i deler av den homeopatiske litteraturen er dette trukket ut over alle rimelighetens grenser. Hos Hahnemann, homeopatiens grunnlegger, fyller f.eks. Kamomille 13 sider med symptomer og ditto kurer, eksempelvis: *Kløe i rompa, ståpikk om morgenen, brennende smerte i hånden på ettermiddagen, kranlesyke etc.*

Det andre dogmet som skolemedisinen finner spesielt uvitenskapelig hos homeopatien er ideen om *potensering*. Jo mer et stoff fortynnes, jo mer potent blir det, effektiviteten blir stør-

re altså. Det er viktig å være klar over at det ikke bare er snakk om *veldig små mengder*, men så store fortynninger at stoffet selv forsvinner. Mange medisiner tilføres i mikroskopiske doser, men i Benevenistes tilfelle var det aktive stoffet fortynnet så grundig at om du hadde (la oss for enkelthets skyld si) tappet hele atlantshavet på literflasker, så ville du finne et aktivt molekyl i *en* av dem (et molekyl pr. 10 i 100. de potens liter).

I all enkelhet gikk Benevenistes forsøk ut på følgende: En type hvite blodlegemer reagerer allergisk med visse stoffer. De skiller ut et stoff som kalles histamin, og gjennom denne prosessen mister de også evnen til å farges av et visst fargestoff. Beneveniste & Co. fortynnet altså det allergifremkallende stoffet til det absurde *og forbi* (NSB sjargong: reisende til Drammen *og forbi*, bytter tog i Asker), og telte så hvor mange hvite blodlegemer som ikke var farget av fargestoffet, etter at fortynningen hadde fått virke.

Nature hadde unnlatt å publisere rapporten i to år fordi flere tilsvarende forsøk ikke hadde gitt noe liknende resultat. Men da de i sommer sto overfor anklager av typen — *den dogmatiske vitenskapen nekter å se fakta i øynene...* ble artikkelen trykket — på en betingelse. *Nature* skulle få lov til å sende en gruppe til laboratoriet for å undersøke forsøkene. Man fryktet svindel.

Men svaret var heller ønsketenkning enn svindel. Forskerne hadde vært så forutinntatte at

Jacques Beneveniste

de hadde sett resultater som ikke fantes. Hvordan kunne dette være mulig? Utgangspunktet er at det er vanskelig å telle. Spesielt er det vanskelig å telle celler i et mikroskop. Og til sist er det spesielt vanskelig å se forskjell på fargede og ufargede blodlegemer i denne spesielle testen. Faktisk så vanskelig at andre forskere hadde gått over til å måle histamin-utslippet direkte i stedet for å telle ufargede celler. Beneveniste & Co. valgte imidlertid å telle celler fordi de ikke klarte å påvise histaminutslipp ved store fortynninger av det allergifremkallende stoffet!

I *Natures* kontrollforsøk ble det laget tre fortynnings-serier, som som alle ble telt av to personer. Provene var merket og kodet sånn at ingen skulle vite fortynningsgraden på den prøven som ble telt. Dette forsøket viste to ting: For det første fant man ingen virkning ved høye fortynninger. Det fantastiske resultatet unnlot å vise seg når de som telte prøvene ikke visste hva de telte.

For det andre var det en normal unøyaktighet i dataene, mens i dataene til Beneveniste & Co. var unøyaktigheten alt for liten. Beneveniste & Co. hadde telt for bra, det var for liten variasjon i dataene deres. Denne type data skal ikke stemme 100% med teorien, den skal stemme 94-97%, om den ikke gjør det er det et tegn på at dataene er manipulert — bevisst eller ubevisst.

Denne typen *statistisk variasjon* har alle støtt på når de har spillt terning. Hvis du slår mange kast jevner fordelingen seg ut, og du får like mange 6-ere som 1-ere osv. Men når du slår få slag blir denne fordelingen gjerne ujevn, kanskje du får tre 6-ere på seks slag f.eks.

Men hos Beneveniste & Co. hadde dataene en alt for jevn fordeling, som om du hadde slått 1-er, 2-er, 3-er osv. etter hverandre i det uendelige. Det viste seg at en av forskerne var *spesielt flink til å telle*. Det var når hun telte at forsøket *virket* («det virket ikke alltid»). Og når hun telte, og kom til et resultat som hun mente ikke var riktig, telte hun om igjen! Sånn var det at unøyaktigheten i dataene ble for liten, og det var kanskje også på denne måten de fantastiske resultatene oppstod i det hele tatt?

Senere har flere forskere sendt resultater til *Nature* hvor tilsvarende forsøk har mislykkes. Benevenistes resultater lar seg ikke *reprodusere*. Og det er også et viktig poeng. Vitenskapen er opptatt av det som følger blinde naturlover, og ikke fenomener som er avhengig av *gode vibrasjoner* eller andre uspesifiserbare forutsetninger. Homeopater med vitenskapelig skolerung vil bøye seg for dette kravet om *reproduserbarhet*, det vil nok ikke grunnplans-homeopatien.

Beneveniste & Co. mente at fortynningene måtte rystes kraftig for at vannet skulle «huske» funksjonen til det aktive stoffet. Dette fikk en av innsenderne i Nature til å reise et parallelt spørsmål: «Hvordan kunne James Bond kjenne forskjell på en Dry Martini som var rørt, og en som var ristet?»

(*Nature* 30/6-88, 28/7-88, 4/8-88 og 25/8-88)

Jon Sandvik

AKP's arbeiderkonferanse

AKPs arbeiderkonferanse i August 88 viste en ny enighet om å kjøre fram kampen for heving av kvinnelønna som viktigste tariffsak for opposisjonen i fagbevegelsen. Når radikale industriarbeidere og kvinneaktivister forener krefter, kan vi håpe på et aldri så lite jordskjelv under beina på LO-ledelsen. Så får vi heller godta at det er et stykke igjen i diskusjoner om 6-timers dagen, seksualisert undertrykking og den faglige strategien og taktikken.

Kvinnelønn er lavtlønn, men ikke vilken som helst lavtlønn. Det er den lønna kvinnelige arbeidere avspises med i butikk og på kontor, i fabrikk og på skole fordi de er kvinner. Men hva er nå egentlig kvinnelønn? Den er der, men hvorfor? Jorun Gulbrandsen lot Jorun(27) si: *«Bedriften later som vi kvinner jobber bare for at vi ikke skal gå hjemme og kjede oss hele dagen. Som en slags tidtrøyte. Vi jobber ikke for å leve. Vi jobber for å kjøpe bluser og gaver eller seilbåt. Sånn kan de holde lønna nede.»*

Kjersti Ericsson oppgir to grunner til at verdien av den kvinnelige arbeidskrafta er lavere enn den mannlige. For det første at menn hadde taket på damene allerede før lønnsarbeidet brøyt gjennom. Menna disponerte størstedelen av ressursene. Far skulle ha den største biten. dette ble ført videre gjennom lave kvinnelønninger. For det andre er kvinnelønn spe-på lønn. Årsaken ligger i det kapitalistiske familiesystemet der far er hovedforsørger. Mor

skal ikke kunne forsørge en familie, bare bidra til at endene møtes.

Sjøl om jeg er enig i begge punktene til Kjersti Ericsson, forklarer de neppe fenomenet til bånns. At far var vant til å få største biten, var utvilsomt et gunstig utgangspunkt for å presse verdien av kvinnelig arbeidskraft ned. Men et gunstig utgangspunkt gjør ikke at den historiske arven føres videre av seg sjøl. Forsørgersystemet i familien er utvilsomt en årsak, rett og slett fordi kvinnelønn historisk har vært og er nettopp spe-på lønn. Men samtidig møter Jorun (27) spe-på lønna som rein ideologi, brukt av kapitalen mot lønna hennes og hun skal ikke bare spe-på.

Men trenger egentlig kvinnelønna forklares utover kapitalens medfødte evne til å gripe fatt i og utdype enhver splittelse i det arbeidende folket? Utover kapitalens vilje til å presse ned verdien på arbeidskrafta til en vilken som helst gruppe arbeidere for å skaffe seg billig arbeidskraft? Arbeiderklassen er splitta i faglærte og ufaglærte, etter kjønn og etter rase. Splittelsen etter kjønn og rase har trolig blitt de viktigste redskapene for kapitalen til å skaffe seg billig arbeidskraft. Mørke innvandrere tjener systematisk mindre enn hvite, akkurat som kvinner tjener mindre enn menn. Fins det så en negerlønn som svarer til kvinnelønna? Er det noen grunn til at verdien av arbeidskrafta til innvandrere fra den 3.verden er lavere enn verdien til norske arbeideres ar-

Begrepet kvinnelønn reiser en teoretisk utfordring.

FOTO: KLASSEKAMPEN

beidskraft? I ideologisk forstand fins det sikkert en negerlønn som svarer til spe-på lønna: *«Hvis du ikke er fornøyd, kan du jo reise hjem dit du kom fra og plukke kokosnøtter.»* Men noen djupere forklaring er jo dette ikke.

En kjent måte å se tinga på, legger vekt på at kvinnes plassering delvis utafør arbeidsmarkedet med hovedansvaret for det private omsorgsarbeidet, gjør dem til beste sort reservearbeidskraft. For å få jobb må de underby markedet. I dårlige tider blir de forsørga, det vil si

usynlige arbeidsløse.

Jeg tror et viktig forskningsområde for forståelsen av kvinnelønna er proletariseringa av de store kvinneyrkene som er skapt i vårt århundre. Nye jobber i masseomfang er skapt på kontorene, i handel, omsorg og undervisning. Har menn og høyere status vært framtrædende i disse yrkene før, så har vårt århundre vist entydige og sammenfallende tendenser til økt antall, økt kvinneandel, relativ lønnsnedgang og tilbakegang i sosial status for de samme yrkene. ■

Neste nr.:

Jule- knask

Retur: Røde Fane, Gåteborgt. 8, 0556 OSLO 5

